4052

401.99-8
V-66

Պռավիտաի ուսումնառաւնական շրջանի հոգաբարձի կողմից թոյլատրուած է որպէս դասագիրք պետական դպրոցների համար

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

Ա. ՏԱՐԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

Երրորդ տպագրութիւն

Աշխատել ենք համաձայնեցնել ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ. ԽՈՐՀՐԴԻ հրատարակ 19[illegible] թ. գումարած

Թէֆթիմի ծախ. պարտադիրում ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒԹԵԱՆ ժողովներում ընդունած ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻՆ

Կազմողներ

№ 2002

Ա 5

Ա/319

Հ
ԱՐՄ.
4-301ա
491 99-8
Մ-66

ՉՁՈՎԸՐԴՅԱՆ

Ներուած է Հայոց գրերի գիւտի 1500-ամեակի եւ տպագրութեան 400-ամեակի տարեդարձին

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

Ա. ՏԱՐԻ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

3563

ՉԵՌԱԳԻՐ ՍՅՐԵՆԱՐԱՆ ԵՒ ՐՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ԱՐՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՉԵՌԱԳԻՐ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐՈՎ

Երրորդ բարեփոխած տպագրութիւն

Կազմեցին
ՄԻ ԽՈՒՄԲ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ
Ելէքտրաշարժ տպ. «ՄԱՄՈՒԼԻ Լորիս-Մելիքեան փ. № 22.
1916

Գրադարանի վերապահած է

ЧИЗУ—ում

ZUUR-ական ՍՍՀ
ում. Ա. Մյասնիկյան
Ե. ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

29462-63

ՁԵՌԱԳԻՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

Ա ա

ա ա ա

աար

աա, աար, արա, աաա, ааа аа

ааа аар. аар ааа.-аар.

պապ

պա, պա, պա.

պար. պաս. պապ, ապա. պար.

ապա պապ, ապա պաս.- պապ.

պար, պաս.

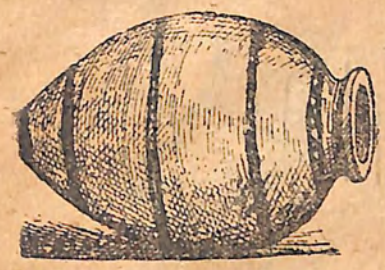
բաար

բա, բա, բա.

բար. բաս. բար, պար, բապ.

ապա ապա բար, ապա պապ.

պար, պար, պապար. բապ ար.

կարաս

կար. կաս. կարաս. կար. կապ. կարապ.

կարապ կար. կաս. կար. կաւկար.

ուիկ.

ուիկ-ուիկ. ուիուիկ, ուակ-ուիկ. ուաուիկ.

կիր. ակ. կիուակի. ուաուիկ. աուի. կաուի.

-կապիկ աուի. կապիկ պաուի

-ուիկ, ուիուիկ.

կին

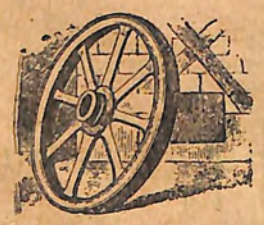

Ք Ր Ի Կ. Կ Ի Ն. Ք Ր Ի Կ Ի Ն.

Ք Ր Ա Ն. Ք Ր Ի Կ. Կ Ի Ն, Ք Ր Ա Ն - Ք Ր Ի - Կ Ի Ն.

Ն Ա Ն Ի Կ Ա Ա Ա, Ն Ա Ն Ի Կ. Ն Ա Ն Ի Կ Ա Ն Ի Կ.

Ա Ն Ի Վ Ի Ւ

Ն Ա Ւ Ի Ւ. Ա Կ. Ն Ա Ւ Ա Կ. Ա Ա, Ա Ա Ւ Ա Ն.

Պ Ա Պ Ի Ն Ք Ա Ր Ա Ւ Ի Ւ, Պ Ա Պ Ի Ք Ի Ւ Ա Ր Ա Ւ Ի Ւ.

Ո Ւ Ր

Ո Ւ Ր, Ո Ւ Ր Ի Կ. Ո Ւ Ա Ր, Ո Ւ Ա Ր Ի Կ:

Ր, Ր Ա Ւ. Ր Ա Ւ Կ Ա Ն, Ո Ւ Կ Ա Ն:

Ք Ա Պ Ի Ր Ի Ն Ո Ւ Կ Ի, Պ Ա Պ Ա Պ Ի Ն Ո Ւ Պ:

Կ Ո Ւ Ր

Կ Ո Ր, Կ Ո Ք. Կ Ո Ր Կ Ո Ր. Կ Ո Կ,

Կ Ո Ն, Կ Ո Կ Ո Ն. Ք Ո Ւ Ք. Ք Ի Կ,

Ք Ո Ւ Ք Ի Կ. - Ք Ա Ւ Ք Ի, Ա Ր Ի Ք Ո Ւ Ք Ա Կ Կ Ա Ր Ի:

Ք Ո Ւ Լ Ա Ն

Ո Ւ Լ Ր, Ո Ւ Լ Ր,

Ո Ւ Լ Ր Ո Ւ Լ Ր.

Ո Ւ Լ Ա, Ա Ո Ւ Լ Ա. Ա Ն Ո Ւ Լ Ա. Ա Ք Ո Ւ Լ Ր - Ա Ք Ո Ւ Լ Ր, Ա Ք Ո Ւ Լ Ր

Ա Ք Ո Ւ Լ - Ք Ո Ւ Լ - Ք Ի Կ. Ն Ա Ա Ո Ւ Լ Ն Ի Ր Կ Ա Ր Ի Ք Ո Ւ Լ

Պ Ա Պ Ա Ն Ո Ւ Լ Ք Ա Ր Ա Ւ Ա Ա, Ք Ի Կ Ո Ւ Լ Կ Ա Ր Ա Ա Ա.

Սիրուն կարու

փուրիկ արա, ու կարու.
փի-փի, փի-փի
փրրիկ արա, ա կարու,
փի-փիկ, փի-փիկ.
կարուն աաա-աու, աու...

փաաը

ըն-փիր
ըն-փա-նի

Սիրան, կըրակ արա, նրարի կար
արա. կարուն ընկաա կարաար.
արարիկ կրկուն-կու-կու...

Ընարանի կարուն

Կրրաա կուրի արարի րաի,
արաա կուրի արարի րաի,
արաա կուրի, աաա կուրի,
աաա ու ուրիս աաա կուրի.

Մուկը

Կարուն Մրաու, Մրաու.
-կարուն, կարուն, րուն
արի՛, րուն. Մուկը աաա Մրկանը:

Կարին. Սիրան. Աունիկ.

երկու տրիկնիկ

Անուշան երկու տրիկնիկ ունի՝ Սիրան ու Նուռնիկ։- Նաև ես երկու մատիտ ունեմ, երկու

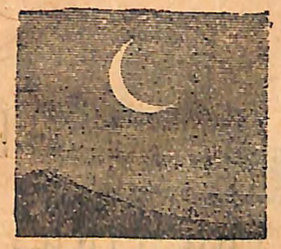

գեղեցիկ գրուք իմ պատկերը նկարեն։

Եզիկ եզը

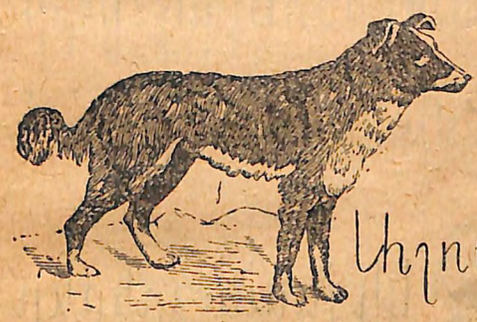

Եզնիկն ասաւ իր Եզիկին-Եզի՛կ, Եզի՛կ, աւե՛ր-աւե՛ր պոչի՛կ, կարմի՛ր մաշի՛կ, արի՛ կանեմ ու գրուն անեմ, կեր գամ, կեր, կեր, ապիկ լինկեր...Մրա՛-մրա՛ արաւ եզը։

Լուսին

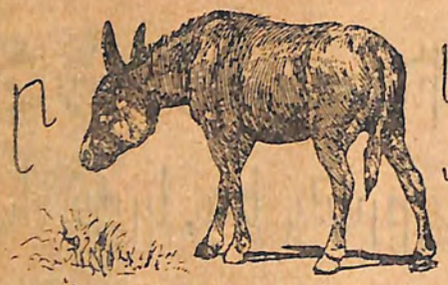
Լուսի՛ն, լուսի՛ն, լուսերե՛ս, պըլպըլա՛ն ես, կլո՛ր ես,- պըլպըլա՛ն ես, կլո՛ր ես, նո՛ր ես, նո՛ր ես, նորի՛կ ես.

Շունը

Իմ սիրուն շանը մի՛ տես. կապո՛ւն ունի. շատ սիրելի՛ շունը ո՛ր. կապուին տեսնում միա՛ն շուր-շուր կերա՛ն ու ասաւ.- Ուղ ունար, ուղի՛կ կապու, միա՛ն շանը, մուկը կապուին։

էշը Սիրեներ ու Սուրեներ նպրումէին էշին.

–Քապէս էլ էշ կը լինի՛, Սիրեն,-ասում էր Սուրէնը,-մեր շունը լաւն է, որ նպրում ես՝ մէկ էլ տեսար սրճ...:

տերև Սիլուան տերևը լայիս էր.

-Մրուշի պես եմ, ես մեն-մենակ եմ, արև եմ ուզում, արև: Սիրևը մրել էր ևև ամպի երևի և պատ արել:

 մատնոց

Լուսիկը պապի մատնոցը մատին կար էր անում.-Էս ինչ է, ա մատնոց. պապիս մատին չիչ մտում ես, իմ մատ չիչ բնկնում,-ասում էր նա և մատնոցը նորից անկլայնում մատը:

գոգնոց -Տնուշ, որ ուսմնարան գնաս, մի գոգնոց կը նևրեմ,-ասել էր նաներ: Տնուշը գնում-գալիս էր ու ասում.-Նանի՛, ուսմնարան էլ մնաց, գոգնոցս էլ:

գայլը

Սայլը այգուց գալիս էր։

-Գայլը, մայրիկ, գայլը... ա-սաւ Իսաակը։-Ո՞ւր է, ո՞ւր։

-Ահ՛, ա՛յ, սարի կուսկ։

-Է՛հ, գոմէշ է, գոմէշ...

Տիւլուղը

Տիւլուղ Տիղասին ասպր գրկին պաղ էր ասում։ Տիրմիկը գրկեց աւելը, երգեց իր պաղերը.-Ահ՛յ-ա՛յ, ա՛յ-ա՛յ, ա՛յ Տիղասի, սիմ պուր սապիս մի պաղ ասի։

դանակ

-Ննջի՛, ննջի՛, դանակ եմ գրել, դանակ։-Էդ ո՞րտեղ գրար։-Ահ՛յ, դիմացի դաշտում։ Պարիկ Ղուկասը լսեց ու էդքի դաշտ...-Ո՞ւր, ո՞ւր, ա՛յ ուրուր, էդ ո՞ւր։-Դանակ գրնելու, ննջի՛...

գրիչ

Մկրտիչ, գրի չիր ու չամիչ։-Գրեցի. էլ ինչ։-Մատիտր ու գրիչ։-Էլ ինչ։

-Գրի պղպեր կաշաղակ, ինչ ես կըչ կըչում չկա՛-չկա՛, պղիղ ես կանչում։

† խաչիկի խաչը

–Մի խաչ ունեմ, մի խաչ:–Ինձանից խաչիկ, էդ ինչ եմ արել, ինչպես նկարել:–Մեկ էսպէս —, մեկ էլ էսպէս |, մի քիչ էլ թեք — †:–Լավ, խաչ, խաչ անեմ, իմ խաչիկին պահ անեմ:

Վարդ ու սոխակ

Վարդը կարմրել էր: Սոխակը եկել գովում էր նրան: Կարուն տեսավ Տարոն Տրա վարդենու տակ:–Վայ, Տայրիկ,–ասաւ Վանին.–կարուն վարիքը գետնին է կպել...

Երօր

Երօր, արօր, օրօր-շրօր վար արա: Վարը վարի, ոլոր-մոլոր ակօս շարի: Վարը վարի, ակօս շարի, ակօս շարի՝ ցորեն ցանեմ:

2946-62

Ծլլուլան ծիրը

Ծիր եմ, ծիր եմ, ծլլուլան,
ծիւ, ծիւ, ծիւ...
Երգել գիրեմ ղլկղլկան ղիկ, ղիկ, ղիկ...
Կուզեմ ապար մեծանալ,
Երջուի պես սլանալ:

ZUUR-Арм.ССР

հայելու մօտ

Աիկնիկը դրած էր հայելու մօտ:
-Մայրիկ, տիկնիկս մի հատ էր, տես,
հիմա երկուսն է, մէկը չոլակին տմմ:
-Ո՞ր կրպաս:-Մայրիկ, հայելուն:-Մէյ
դու Անուշ-Մանուշ, կապակ ես անում...

թել ու ասեղ

թագուհին տիկնիկի շապիկ կարկ ու ա-
սում.-Տպրեմ, ինչ լաւ կարկ:-Ես կա-
րկ, ես սպրեմ,-ասում ասեղը:-Ո՛չ, ես
կարկ, ես սպրեմ,-ասում թելը:

Բզեզի երգը

Մի բզեզ բզզզզ...եկաւ կպաւ Տիբէ-
ին և վայր ընկաւ:Դաւը վախեց կրկե-
լու, բայց...բզեզն արդէն օդում երգում
էր.- Բզզ, բզզ, բզզբզան,
ես բզեզն եմ զրզրզան,
ինչ եմ ուզել իմ թևին,
որ կուլ գնամ չալ հաւին:

Ձկնիկ. Օրիկին

Ձկնորսը մի ձկնիկ բռնեց:Օրիկը նայեց,
նայեց ու բերեց ձգեց գետը.-Գնա, տեղդ
y՛ աստ, չար ես պատիկ:

եղջերուն

Եղջերուն իշաւ չորր
գուր խմելու. հէնց վիրր
մեկնեց մէկ էլ մի գնդակ վրդդդ... անցաւ
ականգի տակով: Գուրր թողեց նա,
շրջեց գլուխր.- Ախ մարդ, ասաւ, օշր որ
օշ է. գուր խմողի գուրր հարամ չի անիլ:

մի բաժակ գուր

Ծրերր ժողովել էին հաւերի
դարպարկ-գրամանի շուրջր:- Ժրւ-ժրւ,
ժրւժրւում էին:- Ծիւ, ծիւ, ինչ է չեր

ուկածր, գուր... ասաւ խաժռ-
ժիկ Ղուշիկր, էս էլ չեր բա-
ժինր, մայրիկս ասում է.
«Մի բաժակ գուր ով ուզի տուր»:

Ճուպիկը

Կըր-կըր, կրկրրան,
եկաւ Ճուպս ճրպճրպան,
հալածել է ուրուրից,
բաժանել է իր մօրից,
ճրպճրպում է ու լալիս,
կորած մօրն է նման գալիս:

Ախռաւը.

Չորսյաճ առի մէզ գորդը կրո-
կրուս էր: Ծառի ծայրիկ խոպոր ագ-
ռաւը ճչաց.- Մի կրոկրա, այ կրոկր-
ռան, աշխանն առաւր գուր կունենաս:

Փամփուշտը

Տիւիուշը փամփուշտը թողեց.
գնկիկ փչեց ու ծափ տւաւ.

-Հուռռռ, հուռռռ, այ փամփուշտ, փրռռռ...
Փամփուշտը կպաւ առաւտրատին: Տիր-
փուշտը թևերը փռեց, փչեց. ու. ասաւ.
-Հուռռռ, հուռռռ, այ Տիրփուշ, թրռռռ...

Էթոյ

Ռուսրոմն ասում էր.
-Սիրուն ուռենի, զուռ-
ը ի ստմսին է խանդել, խմին ես կոպրել: Ձուներիս էթոյ կրգործեմ, էթո-
յով հող կրկրեմ, ստմսրդ. կրծածկեմ,
սիրուս ես, գնա, մեծայրը ես համար

Մի ֆինգան սուրճ

-Մայրիկ, մի ֆինգան սուրճ ստս ի Սա
ֆարին:-Ֆինգան կասեն:-Քա ինչ կասեն.
-Գաւաթ:-Ինչ էլ դայֆա, մեզ ընկաւ.
Սօֆիկը-դայֆա կասեն, նկատեց Սա

Ֆարիկը այս անգամ:
-Օֆ, բա ինչ կասեն, Ֆրիկ Սոֆար:
-Օֆիկ Սօֆիկ, սուրճ կասեն, սուրճ:

յասմիկ

Հայր-ու. աղջիկ ծաղիկ-ներիս փունջ էին կապում:
-Հայրիկ, այս ինչ ծաղիկ է, յանկարծ հարցրեց աղջիկը: Հայրը յեր նայեց ու ասաւ.-Յասմիկ:-Վա՛յ, յասմիկ, ես էլ յասմիկ, աա-էլ:-Այո յասմիկս, քու էլ սրա նման մի ծաղիկ ես:

գուլպայ

Զոնիկի նման պրպայ չէ կոչ. ինչ ասես չեռֆիկ կը գայ: Երեկոյ է, վերցրել է մի գուլպայ և մեզը փչում է, հա փչում.-էդ ինչ ես անում, հարցրեց մինասը.-մինաս, չի պայթում:-Ախ ֆեկ երեխայ,-ծիծաղեց մինասը:

համբոյրը

-Քոյրիկ. հոյրիկ, կես ինչպես աչքերս խուփ կոյրի պես. օյ. ոյ. օյ. ոյ. այ էսպես. պրպրպում եմ հոլի պես:

Երգեց. երգեց Արոյրը, ղմեց ու վայր
ընկաւ:- Որ ասացի. եկ հաշտուրեամ...
Ախ լաւացար:

Սարեակ

Հօր սարեակ հասել էին
ձորին:- Ապրոյր, որ խար գլխի ու երկու
սարեակի խփեմ, ձորին խանիր կրմնայ,
հարցրեց Հասան:- Հօրից...հիմար:- Սիրալ
ես, յաւ մրամիր:- Դու ես սիրալ, Հասո:

Ծովիկ Սկերրոսեան, Հիրլակ Ռաֆֆի,
Զհիկ Քերոբեան, Ռուբէն Զաւարեան:

Ճաոի փիւղին

Ճաոի փիւղին բունէ հիւսել
Մայր սոխակը ղիւղերիս,
բունէ հիւսել ու կախ արել
Ճաոի դալար փիւղերիս:

Հիւանդ արծիւը

Եկան անթիւ, անհաշիւ թռչուններ՝ հիւանդ արծուին
պատիւ տալու:- Ճիւ, ճիւ, ասին, արծույ
արծիւ, ինչ է պատահել. ինչո՞ւ ես հի-
ւանդ, կո՞ւ ես արել, ինչո՞վ կարող ենք

ֆեպ մխիթարել։-թե պետք է ինչ. թե՛, թե պետէ, թողեմ ու ապար շրջեմ, հա-
կիւ հոգ առաւ արծիւ արխան։

Ախբուբեն.

Ահա. բր. գգ. դդ. եե. զկ. էէ. ըր. թթ. ժժ. իի. լլ. խսխ. ձձ. կկ. հհ. ձշ. ղղ. ճճ. մմ. յյ. նն. շն. ոո. չչ. պպ. ջջ. ռռ. սս վվ. տտ. րր. ցց. փւ. քև. օօ. ֆֆ։

Ձեռագիր և տպագիր

աԱ, եԵ, էէ, ըԸ, իԻ, ոՈ, ուՈՒ, ևՒ, այԱյ։

ա ա — Ա ա

Ասա առաւ. առ ահ է. առա Սիս. այս ուս է։

պ պ — Պ պ

Սըպաս է, պաս է։ Պապի՛, առ ձոպ է։—Այո, ոսպէ սպաս է։

մ մ — Մ ա

Եւա, մոմը իմս է։ Սիս ու Մասիս։ Մայիսը ամիս է։

ր բ — Ր բ

—Արաւ, ձեր է ուրուրը։ Րոպէ րոպէ ըսպասում եմ։
—Ա՛յ ուրուրը, այ։

կ կ — Կ գ

Սրև, արև, եկ, եկ։ Կու-կու-րի-կո՛ւ, այ կարմրիկ. կու-կո՛ւ-կու-կո՛ւ, այ կըկու։ Կամաւ, առա կար կամ առ։

տ տ — Ո տ

Տուր է տատիս մկրատը։ Պատիկ Խաչ, Սխտակ, Մի-տակ, պըտ-պըտուրիկ, իրար տեսակ։ Տասը տարի։ Տատիկ արի՛, տոպրակ կարի։

Ն ն — Ան ն

—Ո՞ւր է Ոսկանը, Նունիկ։—Էմինի տանն է։

Ւ ւ — Իւ իւ

—Եսաւ, Տիրանը տեսաւ։—Տեսաւ ու տարաւ պատիւ արաւ։

Լ ւ — Լ լ

Ելաւ լուսինը լուս արաւ, լալկան Լուսիկը սուս արաւ։

Յ յ — Յ յ

Լուսինը յոլաց ու անցաւ։ Յուրտ է եկել, որ ոտ մրսի։ Յոլակը յորեն է ցանում։

Կ գ — Զ զ

Աւազանում աւազ կար։ Զաւէնը Զատկին ճնաց տանը։

Շ շ — Շ շ

—Ո՞ւր են շորերս, Շուշիկ, շուտ արա տուր։ Նապիկ, ըսպասի, մի ըշտապի։

Գ գ — Գր գր

Արշակը երգում էր.—Լընդ-լընդ ,սագ՛ի՛կ, տընկ-տընկ, Գագ՛ի՛կ։ Գարուն ալ՛ի՛կ, գարի ցանեմ։

Ղ ղ Ղարմաղ սագիկը. Շարմաղ սագիկը Ղ Ղ

Ղա արիը, տաւ,
ղոռ արիը, տաւ,
այ սիրուն սագիկ։

Գետումը լող տուր,
գետումը սող տուր,
այ կարմիր տոտիկ։

Գոնէ իրիկուն
կրկին արի տուն
շարմաղ ու կոկիկ։

Դ դ Գերանդին։ Գերանդին Դ դ

Մադին գերանդին ուսին դաշտ էր գնում։

—Էդ ո՞ւր, Մադի,—ասաւ Մուշեղը։

—Որսի։

—Ա՛յ մարդ, գերանդին որս կանի։

—Դէ որ գիտես, էլ ո՞ւր ես ասում։

Ձ ձ Ագռաւիկ Պապիկ Ձ Ձ

—Ձիկ-ձիկ, ձիկ-ձիկ, չալ-չալ աչիկ,
կարմրաչուչիկ, տանս մի պապիկ։

Ձամիչը մերգ է, ձերն իրնչ է։
Պապիկ է, չաթիկ է։

Էս խոսքն ու խուրման

Խ խ Էս խոսքն ու խուրման Խ խ

Էս խոսքն ու խուրման

—Էս խոսքը խորոմ-խորոմ իմ Խուճար եղին,— ասաւ պառիկ Խեչանը։
—Էս խուրման խոշոր-խոշոր իմ խոպոպիկ Խեչանին, մոռ-մոռ արաւ Խուճարը։

Կռւմ արա, կռւմ արա,
անուշ, անուշ խում արա։

Վ վ Լորը վանդակում Լորը վանդակում Վ վ

—Նանի, ինչո՞ւ ես լորը վանդակը դցել։
—Վախենում եմ կատուն ուտի։
—Որ վախենում ես, կատուին դցիր վանդակը, ասաւ Վարդուշը։

Վարդ եմ պոկել մաղերով,
դուրսը դրել շաղերով։

Օ օ Մանուշիս օրօր. Մանուշիս օրօր Օ օ

Ա՛յ չըխ-չըխկան օրօրոց, օրօր, անուշիս օրօր,
մատաղ գրկիդ նախշունին, օրօր, Մանուշիս օրօր։

Վերի արտի ցորենն ես, Ցորեն, ցորեն, ցօղուն տուր,
իմ անուշիկ Խորէնն ես։ ցօղուն, ցօղուն, ցորեն տուր։

Վանին ու ծերուկը

Ջ ջ Վանին ու ծերուկը Ջ ջ

Ծերուկը ծիրան էր ուտում, կորիզները գրպանն էր ածում։
—Ծերուկ, ինչո՞ւ ես կորիզը գրպանդ ածում,—ասաւ Վանին։
—Վանի, կորիզից մի օր ծիրանի կը լինի, ծիրանուց՝ ծիրան։

—Տասը՝ ծովից, մէկը՝ կովից,—ասաւ նանը։
—Տասը՝ կովից, մէկը՝ ծովից,—ասաւ կովը։

Ծերանաս, ծերի պատիւն իմանաս։

Հ հ Հինկուլպ հարսր Անկուշտ հարսը Հ հ

Մի հաց եմ կերել՝ հաց էր, մի հաց եմ կերել՝ կակուղ հաց էր, մի հաց եմ կերել՝ լօշ հաց էր. էն օրհնած կեսուրս էլ չեկաւ, որ նստեմ, մի կուշտ հաց ուտեմ։

Հասկացողին՝ մին, չը հասկացողին՝ հազար ու մին։

Երկաթը սալին

Թ թ Երկաթը սալին Թ թ

Կլի-թա, կլի-թա, թա-կլի-թա.
Թա-կլի, թա-կլի, թա-կլի-թա։
Երկաթ է թակում Թորոսը սալին,
երկաթ է թակում ու երգ է երգում։

Շահէն, նանը իր թանկն թթու չի ասի։

Բ բ Նանի բադերը Նանի բադերը բ Բ

Նանը կանչեց բադերին.

—Բուլի՜ բուլի, բուլի-բուլի, իմ բադիկներ,
կանչեց ու կուտ տուեց։
Բաղ ու բադիկ, կարմրաթաթիկ,
նաշխուն թևիկ ու խատուտիկ,
եկան հասան, մի լաւ կերան,
մի լաւ կերան, հայդէ, կորան։

Թիզ ու կէս, գեանի բզէզ.

Զ զ Օրիկի ձւածեղը Օրիկի ձւածեղը Զ զ

Բրինձ ձգեմ հաւիկիս. հաւիկ, հաւիկ, ձւիկ տուր.
Ձւից անեմ ձւածեղ, անեմ ու տամ Օրիկիս։

Հաւիկ, հաւիկ, ձւիկ տուր։
Ձւիկ, ձւիկ, հաւիկ տուր։

Ջ ջ Սարի ջրիկը Սարի ջրիկը Ջ ջ

Սարի ջրիկ աղէկ ասաւ.
—Սրջիկ, սրջիկ, ոտդ պահեմ, որ ջուրդ ինձ մի տեղ տանս։
—Ջամչի հատիկ, մեղրի մատիկ, որ դրսումն ես ու մրսում ես, մտիր որ ջս,—ասաւ սրջը։

Ջանիկ, Ջան ասես՝ Ջան կը լսես։

Հանելուկ.—Անջուր ջաղաց, անկրակ բաղաջ։

Ժ ժ Մորեխի բաժինը Մորեխի բաժինը Ժ ժ

—Մժեղ, ինչ ես ժողովում խոտերի մէջ,—
հարցրեց մորեխը։
—Ձմռան պաշար։
—Ինձ էլ բաժին տաս։
—Գիւ եմ, գնա դու էլ ժողովի,—ասաւ մժեղը։

Ծամանակը ոսկի է։

Ֆ ֆ Սպա փանփր Սպա ճանճը՞ Ֆ ճ

Եկաւ ճնճղուկը՝—ճիւկ, ճիւկ...
Ճուտիկն արաւ՝—ճիւ, ճիւ...
Ճախարակը՝—ճը՛լ-վը՛ատ...
Սպա ճանճը՞...

Կուժը ջրի ճամփին կը կոտրի։

Հանելուկ.—Պուճուր կճուճ, համով ճաշ։

Ռ ռ Կռունկներ Կռունկները Ռ ռ

Կր՛ռ-կր՛ռ, կռռկռռան,
կռունկները հան թռան,
կռունկների թևի տակ
եկաւ ամառ մեր դռան։

Առած.—Ճանճն ինչ է, որ ճենճն ինչ լինի։
Հանելուկ.—Թոկին ջուր տամ, հորթը ուռչի։

Փ փ Մեր փխրիկ Մ՛յ փխրիկ Ա Փ

Սուսիկ-փուսիկ, ա՛յ փխրիկ,
Վանա-ճուտիկ, իմ նազիկ,
մի՛ ալարի, շուտ արի,
իմ Արփիկին օրօրի։

Կաթն ու բրինձ Ռուբիկիս,
տանձ ու խնձոր Արփիկիս։

Ա ռ ա ծ.—Փոս փորողը՝ փոսը կընկնի։

Ք ք Կախաւի երգը Կաքաւի երգը Ք ք

Գարուն եկաւ, կանաչ հագաւ, կանդնեց քարին՝ երգեց կաքաւ.
—Բարև կարմիր տաք արևին, ծլին, ծաղկին ու տերևին։

Սիրած, Սիրած, Քնարի՛կ, իմ քնարը ինչ
արիք,—ասաւ Արփիկը։

Որբի Ֆուֆայկան

Ֆ ֆ *Որբի Ֆուֆայկան* Ֆ Ֆ

—Հայրիկ, ճֆ, ինչպէ՞ս է դողում խեղճ որբիկը, մի ֆուֆայկա տաս, տաք-տաք հագնի։

Հայրիկը որբիկին մի ֆուֆայկա հագցրեց ու ասաւ.

Գնա, բալիկս, այս էլ Ձլօրիկիս ընծան։

Ա ռ ա ծ.—Որբին խրատ տուր շատ կըլինի, հաց տուր քիչ։

Յ յ Դուք յիշեցէք Դուք յիշեցեք Յ Յ

Ձմեռ.—Դեկտեմբեր, յունուար, փետրուար։
Գարուն.—Մարտ, ապրիլ, մայիս։
Ամառ.—Յունիս, յուլիս, օգոստոս։
Աշնան ամիսներն էլ դուք յիշեցէք։

Ա ռ ա ծ.—Տարին մի Ձատիկ, էն էլ նաւակատիք։

Գարնայ Գաթայ

Երեկոյ էր։ Մի տղայ քաղցից լալիս էր.
—Սոված մեռայ, հաց չը կայ, ով կը խղճայ մի պատառ հաց կը տայ։
—Հաց չը կայ, գնա գաթայ կեր,—ասաւ հարստի տղան։

Քո ականջին օղ արա, գժուխիւնդ թող արա։

Ա ռ ա ծ.—Կուշտը քաղցածին մանր կը բրթի։

Կապոյտ Մանուշակ Կապոյտ մանուշակ, ոյ։

Գո՛նդ կապոյտ, մանուշակ, բո՛ւրդ անուշ, մանուշակ, դու մի քնքոյշ ծաղիկ ես, գարնան նշան մանուշակ։

—Վայ՛, դու քո, հէնց իմացայ կարմիր ձու ես։

Մանեակի դասը

Մանեակը սենեակում կարդում էր.—
«Եօթը հէրանք, եօթը մէրանք,
մի ճնճղուկի ոտը կէրանք,
համա կէրանք, համա կէրարնք։

Իւ Իոդիւր Ապբիւր, Իւ

Պարզիր, աղբի՛ւր, ծարաւել եմ, ջուր տուր ինձ. կիւղից
քեզ մօտ հիւր եմ եկել, պարզի՛ր, պարզի՛ր, ջուր տուր ինձ։

Ջնճաղիկ

Ջիւնն էլ ունի մի ծաղիկ, նրան կասեն Ջնճաղիկ։

Իւղաբեր, Իւղաբեր, շուտ արա, իւղը բեր։

Ղուկիւ Հովիւ

—Կռիւ են արել, որ ցրիւ են եկել, թիւ չը կայ, հաշիւ չը կայ։
—Ո՛վքեր, քոյրիկ—հարցրեց Պարոյրը։
—Ա՛յ, աստղերը, չքն վախենում։
—Ինչո՞ւ պէտք է վախենան, լուսնի պէս հսկիւ ունեն։

Ա Յ Բ Ո Ւ Ք Ե Ն

Աա, Բբ, Գգ, Դդ, Եե, Զզ, Էէ, Ըը, Թթ, Ժժ, Իի, Լլ, Խխ, Ծծ, Կկ, Հհ, Ձձ, Ղղ, Ճճ, Մմ, Յյ, Նն, Շշ, Ոո, Չչ, Պպ, Ջջ, Ռռ, Սս, Վվ, Տտ, Րր, Ցց, Ււ, Փփ, Քք, Օօ, Ֆֆ։

ՁԱՅՆԱՒՈՐՆԵՐ

ա, ե, է, ը, ի, ո, օ,

Ա Յ Բ Ո Ւ Բ Ե Ն

Ա ա, Բ բ, Գ գ, Դ դ, Ե ե, Զ զ, Է է, Ը ը, Թ թ, Ժ ժ, Ի ի,
Լ լ, Խ խ, Ծ ծ, Կ կ, Հ հ, Ձ ձ, Ղ ղ, Ճ ճ, Մ մ, Յ յ, Ն ն,
Շ շ, Ո ո, Չ չ, Պ պ, Ջ ջ, Ռ ռ, Ս ս, Վ վ, Տ տ, Ր ր,
Ց ց, Ւ ւ, Փ փ, Ք ք, Օ օ, Ֆ ֆ:

Ը Ն Թ Ե Ր Ց Ա Ր Ա Ն

1. Մեր դպրոցը

Զը՛նգ-զը՛նգ, զը՛նգ-զը՛նգ,
դանգն է հնչում.—
Ի՜նչ անուշ է զընգզընգոցը.
զը՛նգ-զը՛նգ, զը՛նգ-զը՛նգ,
մեզ է կանչում,
մեզ է կանչում մեր դպրոցը։

Ինչու է կանչում:

2. Կաչաղակը

Ձալ կաչաղակը թռչում էր, թռչում ու ծառին նստում.
նստում էր, նստում, պոչիկն էր շարժում
ու երգ էր ասում։
Նորից թռչում էր. թռչում էր, թռչում
ու ծառին նստում.
նստում էր, նստում, պոչիկն էր շարժում
ու երգ էր ասում։
Նորից թռչում էր. թռչում էր, թռչում...

Ցետոյ ի՞նչ էր անում:

3. Արշալոյս

Արշալոյսը՝
բարի լոյսը
դաշտում ծագեց.
ալ շողերով,
շողշողալով,
հանդը ներկեց։
Ոննի ձեռին
փունջ բանալի,
քնածներին
ձէն է տալի.—
—Ով շուտ զարթնի
քնին յաղթի՝
նա բաց կանի
դուռը բախտի։

Ե՞րբ է ծագում արշալոյսը:

Ա ռ ա ծ.—Ով ալաբի, ոչ գալաբի։

4. Բարի Նազիկը

Ձմեռն էր. ծառերը ցրտից կուչ էին եկել։
Նազիկը-ոսկեմազիկը լուսամուտի առաջ կաթիով էր ուտում։
Տեսաւ ծառերին, իր բաժնից մի գդալ էլ նրանց գցեց։
Թը՛ռւռ-փը՛ռւռ... եկան ծխախիկները—ճիկ, ճիկ, ճիկ,
կացեցին կաթն ու բրինձը—կը՛ա, կը՛ա, կը՛ա։
Կշտացաւ Նազիկը-ոսկեմազիկը, կշտացան ծխախիկները-տիկտիկները։

Լա՛ւ արաւ Նազիկը։

Հանելուկ.—Հոգէ հրացան, մսէ գնդակ։

5. Աղաւօտ

—Ծո՛ւղ-րո՛ւ-ղո՛ւ... ղո՛ւ... լուսացաւ
հաւերը, տեղից վեր կացէք,
իմ ձէնն աշխարհ իմացաւ,
դուք դեռ թառին քնած էք։
Ու հաւերը սուս ու փուս,
մէկ մէկ թառն ընկից դուրս...

—Ծո՛ւղ-րո՛ւ-ղո՛ւ... ղո՛ւ... ճաշ դառաւ,
Շարմաղ նանի, դուրս արի,
համ սոված ենք, համ ծարաւ,
արի, ջուր տուր ու գարի։
Շարմաղ նանը դուրս եկաւ,
հաւ ու ճէրն կուտ տուաւ...

6. Ջաղ

Ցուրտ էր։ Մշուշը պատել էր երկինքը։ Ձրերը սառել էին։ Փափուկ ձիւնը ծածկել էր գետինը։ Մերկ ծառերը տխուր կանգնած էին։ Դուրսը մարդ չէր երեւում։

—Հաֆ-հաֆ, հաֆ-հաֆ, ես եմ էս բակի տէրը, ես եմ էս թաղի տէրը, հաչեց Զամբարը և ուրախ-ուրախ գլորուեց ձիւնի մէջ։

—Միաո՛ւ, միաո՛ւ, ո՛ւֆ, էս ինչ ցուրտ է, սառայ,-ասաւ կատուն ու ոտները թափ տալով, վազեց տուն։

Ինչո՞ւ մարդ չը կար դուրսը։

Հանելուկ.—Էն ինչն է. պատիկ երկինք ձիւն է գալիս։

7.

Երբ է լինում
Ձիւն կայ դաշտերին,
սառոյց գետերին.
բուխն է ուժեղում
դռներդ ծեծում.
Սկզդ երբ է լինում։

8. Վահանի ձիերը

Փոքրիկ Վահանը քնած էր։ Ծերուկը երազում նրան ասաւ.—

—Ահա գնդակ,
հոլ ու մարակ,
թմբուկ, զանգակ,
սրինգ, ջութակ,
տանձ ու խնձոր,
դեղձ ու սալոր,
սուր, հրացան,
էաքան ընծան
բերել եմ քեզ.
Ջոկիր, Վահան,
որը կուզես։

—Չի կուզեմ, ձի, նաեւեմ, գնամ պապոց տուն,—պատասխանեց Վահանը։

—Չի՞ ես ուզում, ասո, մէկի տեղ երկուսն եմ տալիս,—ասաւ Ծերուկը։ Վահանը զարթեց ու տեսաւ, որ բռնել է իր երկու փափուկ ոտիկները։

Վահանն ինչու էր իր ոտիկները բռնել։

9. Մարգօն

Մարգօն մի օր սենեակից դուրս վազեց, ոտը կպաւ սանդուխքին ու տիկնիկի հետ փուեց յատակին։

Տիկնիկի գլուխը պոկուեց։

—Ինչու՞ ինձ վայր գցեցիր, ինչու՞ կոտրեցիր տիկնիկիս գլուխը. ա՛յ, ա՛յ քեզ,—ասաւ Մարգօն բարկացած ու ոտներով պինդ խփեց սանդուխքին։

Մի օր էլ Մարգօն սեղանից վերցրեց մի գիրք, դրեց թևի տակը և դուրս եկաւ սենեակից։

—Ո՞ւր ես գնում, Մարգօ ջան,—հարցրեց մայրը։

—Դպրոց, մայրիկ, վաչիկի մօտ՝ կարդալու.

—Անուշիկս, դեռ շատ է, վաչիկի չափ դառնաս՝ դու էլ կը գնաս,—ասաւ մայրը և պինդ գրկեց Մարգօյին։

1. Մարգօն ինչո՞ւ վայր ընկաւ, ո՞վ էր մեղաւոր։
2. Մայրն ինչո՞ւ չը թողեց, որ Մարգօն դպրոց գնայ։

Ա ա ա ծ.—Ուշ լինի, դաշ լինի։

10. Ձիւնը

—Մայրիկ, ինչու՞ է ձիւնն գալիս։
—Որ վերմակի պէս ծածկի գետինը։
—Վերմակի պէ՞ս, ինչո՞ւ համար։
—Որ գետինը տաքանայ։
—Գետինն ինչ կանի տաքութիւնը։
—Որ տաքացնի ցանած սերմերը և բոյսերի արմատները։
—Ի՞նչ սերմեր—մայրիկ։
—Ցորենի, գարու, հաճարի...
—Ի՞նչ արմատներ։
—Ծառերի, ծաղիկների և խոտերի։
—Ի՞նչու՞ տաքանան։
—Որ ցրտից չը մրսեն և գարնանը նորից ծլեն ու ծաղկեն։
—Վա՛յ, մայրիկ, ինչ լաւ բան է ձիւնը։

Էլ ո՛մ է հարկաւոր տաքութիւն։

Հանելուկ.—Էն ինչն է՝ բերանը գլուխներիս բռնենք՝ կը լցւի, վերև բռնենք՝ կը դատարկւի։

11. Տատաւեր Աղուէսը

ա.

Սարի շրջիկ,
պոչը փնջիկ,
ազւէսն եկաւ,
արջին ասաւ.
--Արջիկ-փարչիկ,
տատմէր եմ ես.
ելը գարնանը
արմատ, շարմատ
ու լուսերես
որդի բերես,
քոթոթներիդ,
բոտոտներիդ
օրօր ասեմ,
օրօր, նանիկ,
օրօր, ջանիկ։
Ցերեկները
համ հազցնեմ,
համ թոցնեմ.
ճարեմ, ճարեմ,
նրանց պահեմ
հաւի դաշով,
փրփուր լօշով,
մեղրածորով,
տանձ խնձորով,--
թէ ալարեմ,
ոչ գալարեմ...

բ.

—Աղւէս, աղւէս,
դու համ մեղր ես,
համ շաքար ես.
մեղրիցը դուս
անուշ լեզուդ
արեխ հասաւ.
որ տատմեր ես,
տղաներ ես,
ես իմ արջս,
մարիր քուչս։
Քոթոթներիս,
բոտոտներիս,
պահի, շահի,
հարթի, կրթի,
գարուն հասնենք,
մի օր տեսնենք։

գ.

Ձմեռն անցաւ,
արջը երեք
ձագ ունեցաւ.
քոթ-քոթոթիկ,
բոտ-բոտոտիկ,
արջուկներին
էն տատմերը
մի օր տարաւ
բողոգաւանք,—
մօրը ասաւ.
«գնանք ու գանք»։
Տարաւ, ճամփին
բռնեց մին-մին,
չոքեց բլկին
ու վզներից
կապեց նարօտ,
արջին թողեց
բալի կարօտ։

Աղւէսը ճիշտ էր ասում։

Ա ա ա ծ.—Աղւէսի վիճակն իր պոչն է։

12. Լինուշ մայրիկը

_Ո՞վ է, երևիչէ, չեպ սրրանց սիրում. ո՞վ է չեպ

Տեղիկ գուրում-գուրգուրում գի-
չերը անուն ո՞վ է չեպ հսկում:
_Լինուշ մայրիկը... մայրիկը անգին...

Էլ ինչ է անում մայրիկը:

13. Ծիտ

Մենք հաւեր շատ ունէինք: Ամեն օր ես էի կերակրում նրանց:

Մի անգամ մի ծիտ թռաւ, եկաւ ու սկսեց հատիկները մէկ-մէկ տանել: Նայեցի, տեսնեմ՝ տանում է, գերանի տակ պահում:

Երբ կուտը վերջացաւ, հաւերը գրեցին, ծիտն էլ թռաւ:

Մի քիչ յետոյ մի խումբ ծտերի հետ նա եա եկաւ, իջաւ գերանի մօտ ու ցոյց տւեց հատիկները:

Ծտերը վրա թափւեցին ու սկսեցին ուտել: Կերան, կուշտները քսեցին գետնին ու թռ՛ուս, գնացին:

Ծիտն ինչո՞ւ պահեց հատիկները:

Հանելուկ.—Ալ եղը, չալ եղը, քանի բարձեմ՝ սաբ եղը:

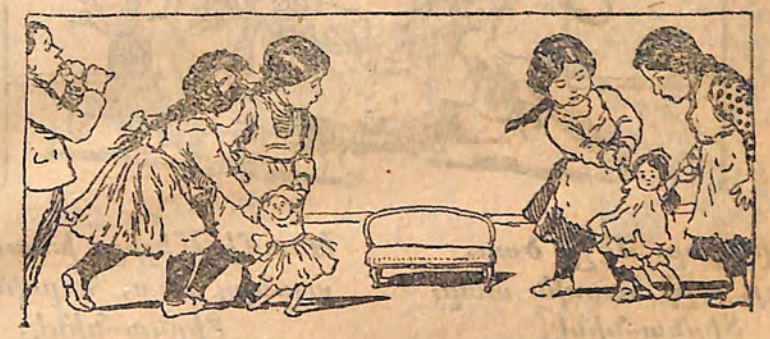
14. Ո՞ւր գնաս

Բութն ասաւ. —*Եկէք գնանք:*
Ցուցամատն ասաւ.—*Ո՞ւր գնանք:*
Միջամատն ասաւ. —*Հալատպ:*
Մատնեմատն ասաւ.—*Զալատպ:*
Ճկութն ասաւ. —*Ես պատիկ եմ, ես ճատիկ եմ, ճար չունեմ, ճամփա չունեմ, ո՛ւր գնամ:*

Հանելուկ.—Հինգ եղբայր պատ են շարում, բայց մէկ մէկու չեն հասնում:

15. Տիկնի պատկը

ա.

Պատկ-պատկ, տիկնի պատկ,
փեսան եկաւ լիքը քսակ:—
Տիրնա-նինէ,
տիրնա-նինէ,
պուռնի ձէնը գեղով մին է:

Բօյը չինար, մէջքին քամար,
աչքերը ծով, ունքը կամար:—
Տիրնա-նինէ,
տիրնա-նինէ,
էս մեր փեսան շատ անգին է:

բ.

Բարով եկաք,
բարով գնաք,
ձեր ճամփէքը
փունջ մանուշակ:

Բարով եկաք,
բարով գնաք,
օրհնէի մեր
տիկնի պատկ:

Տիրնա-նինէ,
տիրնա-նինէ,
նորահարսը
ձեր բաժինն է:

Կլոր պաբ, մէջը ծառ,
փեսայ, արի հարսին տար։
Տիրնա-նինէ,
տիրնա-նինէ,
պար եկողը նոր փեսան է։

Խնամի Մելիք, խնամի Հերիք,
աչքերդ լուա, հարսին բերինք։
Տիրնա-նինէ,
տիրնա-նինէ,
պար եկողը նորահարսն է։

Ո՞վ է իսկական հարսանիք տեսել։

Ա ա ա ծ.—Էլին հարսանիք կանչեցին՝ ասաւ.
—Կամ ջուրն է պակաս, կամ փայտը։

16. Ե՛ ա...

Ագռաւը բանեց մի խեցգետին և նստեց ծառին։ Խեցգետինն ուզեց ազատուի ագռաւից ու ասաւ նրան.—

—Ոսկեհատիկ, Ագռաւ տատիկ, ձվ է մեզնից կեղտոտը։

Ագռաւը սեղմեց կտուցը և կռռաց.

—Դռռ...

—Ոսկեհատիկ, Ագռաւ տատիկ, ձվ է մեզնից նաշխտունը,—նորից հարցրեց խեցգետինը։

Ագռաւը բաց արեց կտուցը ու կռռաց.

—Ե՛ ա...

Ագռաւը կտուցը բաց անելուն պէս՝ խեցգետինը կացից ընկաւ ջուրը և իրեն ազատեց։

Այս երկուսից ո՞վ էր հնարագէտը։

Ա ա ա ծ.—Ագռաւին արին քաւանդրաի,
քաւուանը տարաւ քարից թող արաւ։

17. Ինչ եմ ուզում

Ամպար-ամպար օդն եմ ուզում
արշալոյս ու լայն դաշտերի,
անուշ-անուշ հոտն եմ ուզում
գարնան կարմիր վարդերի։

Տարայ ո՞ր եղանակն է աւելի սիրելի,

18. Մուկիկը

Մէկ էլ՝ ըհը...
աչքը պուճուր,
ականջը սուր
մի պահիկ մուկ,
մօրից ծածուկ,
հէնց դուրս եկաւ
իրենց բնից՝
թը՛կ...
թակարդն ընկաւ
բացուած դռնից։
—Ծը՛,ծը՛,ծը՛,ծը՛..
Լաց է լինում

խեղճ մուկիկը։
—Ծը՛,ծը՛, ծը՛, ծը՛,
արցունք թափում
աչքը լիքը։
—Ծը՛,ծը՛,ծը՛,ծը՛
չանկռտում է
իր թակարդի
պինդ կողերը,
—Ծը՛,ծը՛, ծը՛,ծը՛
կրծոտում է
էն երկաթի
նեղ ձողերը։
Անվերջ, անվերջ
կրծոտում է,
անվերջ, անվերջ
չանկռտում է։
Բայց թէ ելուբ,
բոլորը զուր...

Ինչո՞ւ են կատուները մկներ որսում։

19. Մկան պալատիկը

ա.

Գիւղացին սայլով տակառներ էր տանում։
Մի տակառ սայլից վայր ընկաւ։
Վազեց Մուկը-ղաշաի ձուկը ու թը՛կ-թը՛կ։
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
Ձայն ուղղ չը կայ. ու մուկն ապրեց պալատում։

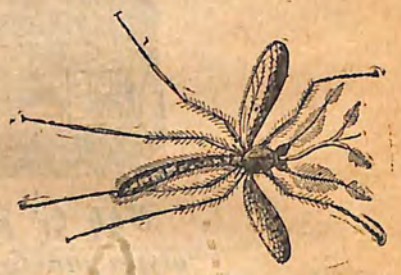
բ.

Եկաւ Գորտիկը-ղորթ-ղորթիկը.
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
—Ես՝ Մկնիկս-ձկնիկս. դո՛ւ ո՞վ ես։
—Ես Գորտիկն եմ, ղորթ-ղորթիկն եմ։
— Արի ապրենք միասին։
Մէկն էր, երկու եղան։

գ.

Վը՛զզզ, եկաւ մոծակը ու ըզզզաց.
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
—Ես՝ Մկնիկս-ձկնիկս, Գորտիկը-ղորթ-ղորթիկը. դո՛ւ ո՞վ ես։
—Մոծակն եմ-թևաւորձակն եմ։
—Արի ապրենք միասին։
Երկուսն էին, երեք եղան։

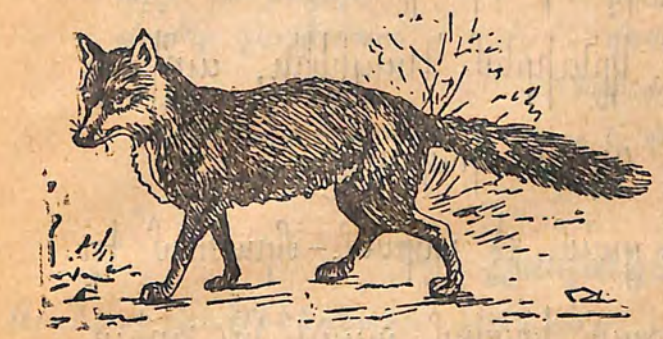
դ.

Եկաւ Շղիկը-խլըշտիկը։
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
—Ես՝ Մկնիկս-ձկնիկս, Գորտիկը՝ ղորթ-ղորթիկը, Մոծակը-թևաւորձակը. դո՛ւ ո՞վ ես։
—Նապաստակն եմ-ձորի վաստակն եմ։
—Արի ապրենք միասին։
Երեք էին, չորս եղան։

ե.

Եկաւ Աղուէսը-պարզերեսը։
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
—Ես՝ Մկնիկս-ձկնիկս, Գորտիկը՝ ղորթ-ղորթիկը, Մոծակը՝ թևաւորձակը, Նապաստակը-ձորի վաստակը. դո՛ւ ո՞վ ես.
—Պոչս փնջիկն եմ, սարի շրջիկն եմ։
—Արի ապրենք միասին։
Ձորս էին, հինգ եղան։

զ.

Եկաւ Արջիկը, տեսաւ պալատը ու մըրթ-մըրթաց.
—Պալատիկ, պալատիկ, ո՞վ է ապրում պալատում։
—Ես՝ Մկնիկս-ձկնիկս, Գորտիկը՝ ղորթ-ղորթիկը, Մոծակը-թևաւորձակը, Շղիկը-խլըշտիկը, Պոչը փնջիկը, սարի շրջիկը. դու ո՞վ ես։
—Ես եմ ձեր գրողը, պալատ պորողը։

է.

Եւ բոլորը վախեցան։ Մտածեցին, մտածեցին, ինչ անեն, որ վտանգից ազատուեն։ Մկնիկ-ձկնիկը քթիկը հանեց պալատից ու ասաւ.
—Խղճա մեզ, Արջիկ-փարչիկ։ Մենք այստեղ ապրում ենք մեզ համար, աշխատում ենք ու իրար օգնում։
—Ի՞նչ էք անում, հարցրեց Արջիկ-փարչիկը։
—Գորտիկը ջուր է կրում, լացք անում։
Մոծակը երեխաներին է օրօրում, երգ ասում։
Ձորի վաստակը ու Սարի շրջիկը ճաշ է պատրաստում։
Ես էլ՝ Մկնիկս-ձկնիկս, դաշտից հատիկ եմ ժողովում, բերում տուն։ Իսկ երբ մէկը հիւր է գալիս՝ տուն եմ հրաւիրում։
—Որ էդպէս է՝ ապրեցէք ձեզ համար,-ասաւ Արջիկ-փարչիկն ու գնաց իր բանին։

Ինչո՞ւ վնաս չը տուեց արջը։

Ա ռ ա ծ.—Ինքն իրան օգնողին՝ Աստուած էլ կօգնի։

20. Սիրիկը

Սիրիկը կորցրեց իր գնդրակը և սուսուց.

_Ախ թէ կրգտնեմ, կընվիրեմ Նապիկին, ազիկ է: Սիրիկը գյուս գնդրակը:

_Ամեմ, թէ չըլյամ. գամ, թէ չըլյամ,—մրայծում էր նա,—էի ուրիշ անգամ կլյամ. սուս ու գնդրակը դրեց պայուսակի մէջ:

21. Հովանոցի տակ

Շողիկն ու Շաւարշը մի անձրևոտ օր դպրոց էին գնում: Նրանք մի հովանոց ունէին:

—Էս մի հովանոցով ինչ պէտք է անենք երկուաս,—ասաւ Շաւարշը:

—Արի էապէս անենք,—ասաւ Շողիկը, մինչև կէս ճամփէն հովանոցը դու բռնի գլխիդ, յետոյ՝ ես:

—Լաւ գոտար, Շողիկ, դէ սուս: Ու ճամփա ընկան: Կէս ճամփին Շողիկն ասաւ.

—Շաւարշ, հիմա դու բռնիր:

Երբ մօտեցան դպրոցին, Շողիկը մտաւ հովանոցի տակ ու ասաւ.

—Շաւարշ, չէ՞ որ մենք,—հովանոցով եկանք, ինչու՞ ենք թրջուել:

Երկուսն էլ մնացել էին զարմացած:

Ինչո՞ւ թրջուեցին նրանք:

Հ ա ն ե լ ու կ.—Անթիլը թաւ, անոտը մնաց:

22. Գարնանը

Բացւել են գարնան
օրերը պայծառ,
արի, իմ ընկեր,
գնանք դէպի սար:

Կանչում են գարնան
հաւքերն անհամար,
գնանք, իմ ընկեր,
գնանք դէպի սար:

Գարնանը ինչո՞ւ են սար գնում:

Հ ա ն ե լ ու կ.—Էն ինչ ճամփորդ է, գնում է, գնում, չի յոգնում:

23. Ջազուկները

Առաւօտ էր: Ծիծեռնակը կերակուր բերեց ձագուկների համար.

—Վիտա, վիտա, վիտա,—ինձ, ինձ, ինձ—ինձ տուր, սիրելի մայրիկ,— ճլուճլուացին ձագուկները բնի միջից:

—Ծիւ, ծիւ, ծիւ,—լաւ, լաւ, լաւ,—զուր-զուրեց մայրիկը ու գնաց եկաւ, ամենքին էլ հերթով կերակրեց:

Ինչո՞ւ էր հերթով կերակրում ծիծեռնակը:

Ա ռ ա ծ.—Ո՞ր մատը կարես, որ ցաւ չը տայ:

24. Ծիտիկի աերը

Ես սիրում եմ կարմիր արև,
կարմիր արև.
Ես սիրում եմ կանաչ տերև,
կանաչ տերև:
Ա՛յ արևիկ, ծիւ, ծիւ,
Ա՛յ տերևիկ, ճիւ, ճիւ,

Ինձ տւել էք երկու թևիկ,
երկու թևիկ,
Ինձ տւել էք փոքրիկ սրտիկ,
փոքրիկ սրտիկ,
Երկու թևիկ, թը՛ռռ, վը՛սս,
Փոքրիկ սրտիկ, ճը՛ռռ, վը՛սս...

Ո՞րը է ուրախ ծիտը:

Ինչո՞ւ է ուրախ:

Հ ա ն ե լ ու կ.—Որսորդը հրացանով թռչուն որսաց.
Ոչ հրացանն էր հրացան, ոչ թռչունն էր թռչուն:

25. Երբ է լինում

Ձիւնն է հալչում.
խոյրը կանապում,
ձադիկը ձադկում.
օրը երկարում։
Ահդ երբ է լինում.

26. Արագիլներ

Հեռու աշխարհից, տաք երկրներից, կապոյտ ծովերից, շարան-շարան եկան արագիլները։ Եկան, նստեցին բարձր ծառերին, տան կտուրներին ու ղըղըլացին.—

—Գարուն ենք բերել.
արև ենք բերել,
հեռու աշխարհից
բարև ենք բերել։

Նրանցից մէկը՝ ձիւնի պէս սպիտակ, ոտները բարակ, հասակը բարձր, կտուցը երկար ու տեսքը հպարտ, եկաւ գտաւ իր բունը և ուրախ-ուրախ թափահարեց լայն-լայն թևերը։

Տեսան մանուկները՝ առաջ վազեցին ու պար բռնեցին.

—Արագիլ, բարով եկար,
ա՛յ արագիլ, բարով եկար,
դու մեզ գարնան նշան բերիր,
մեր սրտերը ուրախացրիր։

Գարնանն ուրիշ ի՞նչ թռչուններ են գալիս։
Որտեղից են գալիս։

Հանելուկ.—Էն ինչն է. հայրս տանը, մէրուքը երկնքումը։

27. Լապլապօ

—Լապլապօ,
Հալի բէգօ,
Էդ ո՞րտեղից։
«Սև սարերից»։
—Ի՞նչ ես բերել։
«Հոտով սապոն»։
—Ո՞ւր կը տանես։
«Սուսան տատիս»
—Որ ի՞նչ անի։
«Լաչակ լայ,
գլի գլխուն,
հասնի գարուն»։

Առած.— Մարդի խնդին՝ լապլապը բնին։

28. Մեղուն ու թիթեռը

Մեղուն թռչկոտում էր ծաղկից ծաղիկ ու հիւթ հաւաքում։ Թիթեռը տեսաւ մեղուին, փրփռացրեց թևերը.—

—Ի՞նչ ես չարչարում ու տանջում քեզ, քուրիկ, տես, ինչպէս եմ ապրում ես. ծըծում եմ ծաղիկների հիւթը, թռչկոտում եմ ու խաղում։

Նայեց, նայեց մեղուն ու տրզզաց.

—Ես պաշար եմ հաւաքում. քեզ ի՞նչ կայ, այսօր կաս, վաղը չը կաս։

Ե՞րբ է թիթեռ լինում և ո՞րտեղ։

29. Մեղու

Պզան, պզան,
պըղպըզան,
պատիկ մեղու տըզտըզան.
դաշտ ու հովիտ կը շրջես,
բարձր սարեր կը թռչես,
սուսան, սմբուլ կը ծծես
ու ոտներով թաւամազ
փոշի առած տուն կը գաս։

Մեղուն ինչո՞ւ է փոշի բերում։

Առած.— Ամառւայ փուշը, ձմեռւայ նուշը։

30. Նապաստակներ

Գարուն էր։ Նապաստակները շատացել էին։ Մեկ էլ աչքը շիլ մի նապաստակ դուրս պրծաւ անտառից. քիթը դէս ու դէն շարժեց ու ականջները թափէթափ տւեց։

Ինչ յետոյ դուրս թռաւ երկրորդը, երրորդը... Այսպէս եկան մեր լոշտակ-ականջներն ու սկսեցին իրար հետ խաղալ։

Մէկը պառկում էր, ականջները գետնին փռում ու սպասում։ Մի ուրիշը ցատկում, բնկնում էր նրա գլխին. յետոյ երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը... Հաւաքւում էին ու սկսում ժի՛ պէս խաղալ։

Խաղում էին, խաղում, յոգնում ու նորից մոնում անտառը։

Ի՞նչ է ուտում նապաստակը։

Հանելուկ.—Էն ինչ է. պոպիկ երկինք՝ տակը ձիւն է գալիս։

31. Փնջիկ կովը

Փնջիկ կովիս,
Ծաղիկ կովիս
շատ եմ սիրում.
դաշտից՝ կանաչ,
աղբիւրից՝ ջուր
ես եմ բերում։
—Կեր, Ծաղիկս,
կեր, կովիկս,
կերրդ անուշ,
խմիր, Ծաղիկ,
խմիր ջուրդ,
խումրդ անուշ։
Կեր ու խմիր,
փը՛ռ-փը՛ռ կաթ տուր,
կաթրդ անուշ։
Փը՛ռ-փը՛ռ կաթ տուր,
սերն երեսին,
սերրդ անուշ։
Փնջիկ կովիս
Ծաղիկ կովիս՝
շատ եմ սիրում.
դաշտից՝ կանաչ,
աղբիւրից ջուր,
ես եմ բերում։

Ինչ օգուտ է տալիս կովը։

Ա ռ ա ծ.—Ապրանքին տէր, որդուն հէր։

32. Ծոյլն ու գուրը

Ծոյլը հարցնում է գրին.
—Ա՛յ գուր, էդ ո՞ւր ես վազում անդադար։ Գուրը պատասխանում է.
—Գնում եմ արւր ու արօր, անիրատ ու այգի գրեմ՝ կանապէն, ծոյլերը տեւանեն ամպէն։

Ծոյլերը կամ՞ուչե՞ն։

Ա ռ ա ծ.—Ով ալարի, ուչ գալարի։

33. Մայիս

Գարնան ամիս,
սիրուն Մայիս,
նախշ ու նկար,
բարով եկար...
Եկար, բերիր
վարդը կարմիր,
սուսան, սմբուլ
ու շահ բլբուլ։

Տարւայ ո՞ր ամիսն էք սիրում։

34. Ի՞նչն է ղաղը

Կատուն ասաւ.— Ամենից լաւը կաթն է. ասենք մուկն էլ վատ չէ, բայց բռնելն է դժար։
Աքլորն ասաւ.— Կաթն ինչ է, այ թէ մի բուռը կուտ լինէր...
Ջամբարն ասաւ.— Դուք էլ բանի անուն տւիք էլի, ախ, ոսկոռ, չան ոսկոռ...
Այծն ասաւ.— Ինձ հարցնէք, մի փունջ խոտը ամենից լաւն է։

Ա ռ ա ծ.— Ամեն թռչուն իր երամի հետ։

35. Վարսիկի կատուները

Կատուի տակ շինած էր ծիծեռնակի բունը։ Ձագուկները մէջը ծլըբլըում էին։

Մի անգամ Փխիկը, Միսիկը և Փախուրիկը զողէզող եկան կանգնեցին բնի տակ։

—Ա՛խ, թէ ճանկս կընկնէն, փափաց չար Փխիկը ու պոչը շարժեց։

—Օ՜հ, ինչ անուշ միս կուտենան, մռռաց Միսիկը ու մարաղ մտաւ։

—Ինչ կուտեմ, մլաւեց գիժ Փախուրիկը, վեր ցատկեց ու թըր՛մփ՝ ընկաւ գետին։

—Փխա, փխա, այդ ինչ էք անում, սպասեցէք, ես ձեզ ցոյց կը տամ,—ասաւ Վարսիկը,—երեքին էլ բռնեց, տարաւ տուն։

Վարսիկն ինչո՞ւ տուն տարաւ կատուներին։

Ա ա ա ծ.—Ինչ կը ցանես, էն կը հնձես։

36. Կատու

Ես մի կատու եմ մլաւան,
—միաո՜ւ, միաո՜ւ, միաո՜ւ...
Նազ ու նուազով, ինքնահաւան,
—պա՜հ, պա՜հ, պա՜հ...
Հեռու-մօտիկ ցատկել գիտեմ,
—հօպ, հօպ, հօպ...
Սուտիկ-մուտիկ սատկել գիտեմ,
—վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ...
Չար մկներին խաբել գիտեմ,
—օ՜հ, օ՜հ, օ՜հ...

Կատուն ինչպիսի կենդանի է։

37. Կուկուլիկու

—Կատո՜ւ, կատո՜ւ,
Էդ ո՞րտեղից։
«Պապոնց գեղից»։

—Շալակդ ի՞նչ է։
«Կուկուլիկու»...
– Էդ ի՞նչ քիչ է։

Կատուն ինչ էր բռնել։ *Ուրիշին կը տա՞ր։*

38, Անուկ կապրուն.

Մենք երեխով գնում էինք մի անկողնում։ երբ մայրս գնում էր անկողին՝ մեր Անուկը պրոյր էր գալիս նրա ղուրգը ու մլաւում։ իսկ երբ մենք մտնում էինք անկողին՝ նա էլ էր մտնում, կծկւում էր, դունկը դնում թաթերին ու մրռո-մրռո, մրռո-մրռո, անուշ գնում էր։

Արփիկը լա՞ւ արաւ։

39. Քոյր ու եղբայր

Ծաղիկ քաղենք տեսակ, տեսակ.
քաղենք, հիւսենք ծաղկէ պսակ.
տանք հայրիկին,
տանք մայրիկին։
Աաա, հայրիկ,
աաա, մայրիկ,
ո՛ր պսակն է ձեզ դուր գալի,
ո՛վ է մեզնից շատ սիրելի։
Հայրիկն ասաւ,
մայրիկն ասաւ...
—Իմ անուշիկ
Հայկ ու Նուշիկ,
և՛ սիրուն են պսակներդ,
և՛ սիրելի դուք ինքներդ։

Ծաղիկը ո՞րտեղ է բուսնում։

Հ ա ն ե լ ու կ.—Էն ինչն է՝ կարում եմ, կարում՝ չի կարւում։

40 Մժեղ

Լինում է, չի լինում մի մժեղ։
Մի օր, երբ արևը մայր է մտնում, վեր է կենում գիժ քամին։
Մժեղը տեսնում է, որ քամին իրեն պատում է, ինքն էլ խոլոր խոտը բռնում, խտտում է։ Ծառում է, պրծնում մահից։
—Մժեղ, ինչո՞ւ ես խոտը խտտել, հարցնում է քամին։
—Էն քեզնից եմ ազատել, որ չը գնես քարէքար, որ չը հանես սարէսար։ Բա գիւղացին մեղքը չի՞, հնձած խոտը գուբ կորչի՞։

Ո՛վ ազատեց մժեղը, իրեն թէ խոտը։

Առած.—Արջի խաղը տանձի համար է։

41. Ծաղիկներ

Դաշտի շողիկ-շաղիկները,
անգակ-դանդակ ծաղիկները,
ինչ էք նայում ինձ վրա
մութ-կապուտակ աչերով.
ձեր մտքումը էդ ինչ կայ,
որ դաշտերում օրերով
հա գնգում էք, զրընգում,
գլխիկներդ օրօրում։

Ինչ ծաղիկների անուն գիտէք։

Առած.—Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի։

42. Պոչատ հաւը

Մեզ մի պոչատ սև հաւ կար՝
դռնէ դուրը ման կը գար.
տաքին ոտը կոտրեցին։
պղինձն գրին եփեցին,
միան ու շորբէն որ կերան,
ոսկորը մեզ ճամփեցին։

Հուտասելուկ.—Շատ խոսք, շատ գործ տարեմուտ։

43. Ծտի հարսանիք

Ծիտիկները հարսանիք ունեն,—ճըզը՛ը-վըզը՛ը, ճըզըը՛-վըզը՛ը...

Ինչ գըժժոց է կաղնու ծառին,
այգու պատին, կարան ծէրին,
տա՛ռը, քանո՛ն, հարի՛ւրը, հազա՛ր,
պար են գալիս՝ էլ քանի պար։
Մէրգ են բերել մէրու ծառից,
կուտ են բերել ճամփաններից.
գարի, կորեկ՝ հանդից, արտից։
Հարսը ասաւ.—Էս քիչ է, քիչ։
—Թըը՛ռռ, դէ թռէք, էլի բերէնք։

—Թմբլիկ ծիտիկ, ինչ ես բերել։
—Մի հատ հաճար։
—Բմբլիկ ծիտիկ, ինչ ես բերել։
—Կանաչ բանջար։
—Բա դո՛ւ, Պատիկ։
—Ջիր ու քամիչ։
—Բա դո՛ւ, Ջատիկ։

—Կորեկ մի քիչ։
—Բա դո՛ւ, պատլիկ, սիրուն ծիտիկ։
—Ե՞ս... մոռացայ... բան չը բերի։
Թըը՛ռռ, դէ թռէք, գնանք բերենք։

Որ թռչուններն են խմբով թռչում։

44. Ի՞նչ ո՞վ է...

Ծիտիկները ծլըծլացին...
—Տեսէք, էն ո՞վ է։
Ծիտիկները ծլըծլացին...
—Մեր Ռուբիկն է, Աբսիկն է.

Կաքաւները գլգլացին...
—Տեսէք, էն ո՞վ է։
Կաքաւները գլգլացին...
—Լևոնիկն է, Էմիկն է։

Շուտասելուկ.—Ծակ ճուռը ճմրան ծէրին՝ ճիտը ծուռ։

45. Երբ է լինում

Ինչն է այրում,
խորը կորանում,
ցորենը հասնում
հասկերը լցնում:
Այդ երբ է լինում:

46. Ցանի հաւերը

—Ջո՛ւ, ջո՛ւ, ջո՛ւ, բրնձի,
ով որ չը գայ՝ մէջն ինձի,
տանեմ ծախեմ՝ գինն ինձի:

Էսպէս կանչեց մեծ նանը, կուտը ցա-նեց դռանը:

Հաւաքուեցին սև-սևուկները, սիպ-սիպ-տակները, պէծ-պէծիկները, դեղ-դեղինները, պըտ-պտուրիկ, չըլ-պտուրիկ հաւերը:

Եկաւ և աքաղաղը. հասակը բարձր, վիզը երկար, գլխի թագը կրակի պէծ, փետուրները գոյն-գոյն ու մէրուքը կաս-կարմիր ա-քաղաղը:

Ու տեսնելով կուտ-կուտիկ՝ հաւ, աքաղաղ, ճուտ-ճուտիկ, վրա հասան ճը՛տ, ճըտ, ճը՛տ, վեր քաղեցին կը՛տ, կը՛տ, կը՛տ...

Հաւերն ի՞նչ օգուտ են տալիս:
Ուրիշ ի՞նչ ընտանի թռչուններ գիտէք:

Առած՝ներ—Գեր հաւը ձու չի ածի:
Ածան հաւը կըչկըչան կը լինի:

47. Սուլթան աքլորը

—Ծո՛ւղ-րո՛ւ-ղո՛ւ...
Ես շահ աքլորն եմ,
ես խան աքլորն եմ, սուլթան աքլորն եմ:
Իմ հաւիկները, ձվ է ածում գեղեցիկը,
քաջերի քաջը:
—Չը կայ, չը կայ, սուլթան ու խան. չը կայ, չը կայ, պայծառ շահ,
էս աշխարհում քեզ հաւասար: Դու՛ ես գեղեցիկը, դու՛ ես քաջը,—
պատասխանում են հաւերը:
—Ծո՛ւղ-րո՛ւ-ղո՛ւ...
Արծւի ձէն ձվ ունի,
ուժեղ ոտներ ձվ ունի,
գոյն-գոյն շորեր ձվ ունի:
—Մե՞ր շահի շորերն են գոյն-գոյն, ոտներն են պողպատ ու ձէնն է
զիլ-զիլ:
—Ծո՛ւղ-րո՛ւ-ղո՛ւ...
Ո՞ւմ թախտն է բարձր,
ումմ գլխին թագ կայ,
ձվ է ձեր սուլթանը, ձվ է ձեր խանը:
—Քո թախտն է բարձր, քո գլխին թագ կայ: Դու՛ ես մեր սուլթանը,
դու՛ ես մեր խանը:

Բայց... բռնեցին խանին, մորթեցին սուլթանին, փետրեցին նը-րան, եփեցին ու կերան:

Ինչ ընտանի թռչուններ գիտէք: Աքլորից ուժեղ ինչ թռչուն կայ:
Առած.—Գլուխը գովելով գլորուեց:

48. Ծիրիկ

Պսիրիկ-մսրիկ, ա՛յ ծիրիկ,
Ֆանի՞ թուչես ծառիս-ծառ,
գոնէ մի կտեղ փիչ տրիրիկ,
յոգնած թևիդ հանգիստ տուս:

Ծիտիկն ինչո՞ւ է ծառից ծառ թռչում:

49. Աբրան Հուռին

Կենում է չի լինում մի կնիկ։
Էս կնիկը մի աղջիկ է ունենում՝ անունը Հուռի։ Սա լինում է մի ծույլ աղջիկ։ Օրը մինչև իրիկուն պարապ-սարապ նստած երգում է.

—Բանն ինչ կանեմ՝ կեղտոտ է.
բամբակը՝ կորիզոտ է.
մեռաքս պիտի, որ մանեմ,
մաստակ պիտի, որ ծամեմ,
կաերը տիտիկ անեմ,
անցնողին մատիկ անեմ.
ուտեմ, խմեմ, մթնի, քնեմ։

Հարևանները անունը դնում են Աբրան Հուռի։

Ծույների վերջն ինչ է լինում:

Ա. ռ ա ծ.—Բան դրին փախաւ, հաց դրին հասաւ.

50. Ոչ որ...

—Ո՞վ կայ տանը։

—Ոչ ոք... ես եմ, պապս է, տատս է, հէրս է, մէրս է, երկու քուրս, երեք ախպէրս, երկու հարսս, հօրքուրս ու մօրքուրս. Ո՞վ կայ որ..

51. Փիսիկի գանգատը

Փիսիկը նստել
մի մութ անկիւնում,
ունքերը կիտել
ու լաց է լինում։
Մօտիկ է գալիս
մի ուրիշ կատու.
—Ինչո՞ւ ես լալիս,
այ փիսիկ ջան, դու...
— Ի՞նչ անեմ հապա,
որ լաց չը լինեմ,—
գանգատ է անում
Փիսօն տըխրադէմ։—
Էն Համօն թաքուն
մածունը կերաւ,
գընաց տատի մօտ
ինձ վըրա դրաւ։
Հիմի տատիկի
եռևից ընկած՝
ինձ են ման գալի
մի-մի փէտ առած
էն քոթոթ Սուրէնն,
Անօն ու Մօսօն։
«Ո՞ւր է,—ասում են,—
ձուր է գող Փիսօն,
ախ, թէ մի գըտանք,
մածուն ցոյց կը տանք...»
Էսպէս բան սարքեց
էն Համօն իմ դէմ.
ինչ անեմ հապա,
որ լաց չը լինեմ...
Ու Փիսօն նստել
մի մութ անկիւնում,
ունքերը կիտել
ու լաց է լինում

ԵՒա՛ւ էր արել Համօն, որ մեղադրել էր փիսօյին.

52. Փեսի բաժինը

Նանը մածուն էր մերել,
բաց պատուհանն էր դրել։
Անտէր մնայ սև կատուն՝
փեսի բաժինն էր կերել։

53. Ծիծեռնակ

Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ,
դու գարնան սիրուն թռչնակ,
դէպի ո՞ւր, ինչ աստ,
թռչում ես այդպէս արագ:

54. Ջուխտ ու կենտ

Մայրիկը ծիրան բաժանեց երեխաներին։

—Արմիկ,—ասաւ Սօնիկը,—արի Ջուխտ ու կենտ խաղանք։ Տես-նենք ով կը տանի։

—Լաւ,—համաձայնեց Արմիկը,—առաջ ով բռնի, Քս թէ դու։

—Ես,—ասաւ Սօնիկը,—ես մեծ եմ։

Սօնիկը ձեռքը ետ տարաւ, երկուսն էլ ամուր խփեց և առաջ բերելով հարցրեց.

—Ջուխտ է թէ կենտ։

—Կենտ,—ասաւ Արմիկը և բռնեց Սօնիկի ձեռքը։—Բայց արա, տեսնենք կենտ է թէ ջուխտ։ Յիշիր այ, ես կենտ եմ ասել։

Սօնիկը բաց արեց ձեռքը, տեսան որ երեք հատ ծիրան կայ մէկի մէջ։

—Օ՜ճճ... կենտ է, կենտ,—ուրախացաւ Արմիկը,—տուր ինձ ծի-րանները։

—Ոչ, կենտ չի Արմիկ,—ասաւ Սօնիկը,—այս երեք ծիրանը՝ երեք էլ կորիզ կայ, կանի վեց։ Վեցը ջուխտ է, դու պէտք է տաս ինձ երեք ծիրան։

—Չէ, Սօնիկ, այս երեք ծիրանը երեք կորիզ ունի, որ կանի վեց, բայց երեք կորիզն էլ երեք միջուկ ունի, որ կանի իննը։ Տես, էլի կենտ է, դու պէտք է տաս ծիրանները։

Սօնիկը տեսաւ, որ ոչ մի կերպ չի կարողանում ազատուել Ար-միկից, ծիրանները տուեց նրան։

Ո՞վ էր երկուսից աւելի հնարագէտ։

55. Քնած են

— Շուշան, արի թռչնոցը գցենք գոմը ու ճու-տերը մէկ-մէկ լողացնենք,—ասաւ քոյրիկը։

—Լաւ, արի լողացնենք։

Թռչնոցը մի կերպ գոմը գցեցին, տաշ-տակը ջրով լցրին, ճուտերը մէկ մէկ բըռ-նեցին, ջրի մէջ խեղդեցին ու պառկեցրին չալի տակ։

Դուրս եկան բակը, տեսան մայրիկը հանդիցը գալիս է։

—Մայրիկ ջան, գիտե՞ս ինչ ենք արել, ճուտերը լողացրել ենք, տեղ շինել ու քը-նացրել, հէնց խելօք քնած էն, իսկի լաց չեն լինում,—ասաւ Շուշանը ու փաթաթուեց մօրը։

—Ի՞նչ, ի՞նչ, չը լինի՞ թէ խեղդոտել էք...

—Չէ, չէ, մայրիկ ջան, տես, չալի տակ քնած են։

Լաւ արին նրանք։

56. Մեր վարիկը

—Կը՛-կը՛, կը՛-կը՛, կրաք-կը՛ կը-կը՛...
Ջու էր ածել մեր վարիկը. —
Ձու էր ածել,
հպարտացել,
Կըրմըշտուրիկ էն հաւիկը։

Կը՛-կը՛, կը՛-կը՛, կրաք-կա՛, կրաք-կա՛...
Էս ո՛ւր է, ո՛ւր, ձուս էլ չը կայ,

կըրկըռում էր, քըչքչում էր
քըչքըրում էր, ու կանչում էր.
բնատեղը չալթևիկը... —Էս ո՛ւր է, ո՛ւր իմ ձւիկը...

Ինչու էր անհանգիստ չալ վարիկը։

Հանելուկ.—Էն ինչ տուն է, դրսից արծաթ է, ներսից ոսկի։

57. Մայրը

Երէն հեռուց խարաւին կոկոցում է անդադար.
_Կրնակ-կա՛, կրնակ-կա՛: Էն կախաւն է կարդում
կանչակ թխուկում._Կրնակ-կա՛, կրնակ-կա՛...

Չրկան ճուկերը: Ոնվ գարաւ, ոնվ կերաւ.. որդ-
նում է և գիւղ կարդում._Կրնակ-կա՛, կրնակ-կա՛...

Կաքաւն ի՞նչպիսի տեղ է քուն շինում:
Կաքաւն ինչո՞ւ էր լալիս:

58. Ոսկէ ձուկ

Պապի,
Տատի
Չալ հաւիկ
Աձեց ոսկի
Մի ձուկ:
Տուր որ ուտեց
Պապիկը,
Բայց չը ջարդեց
Ձուկը:
Տուր որ ուտեց
Տատիկը,
Բայց չը ջարդեց
Ձուկը:

—

Մին էլ վազեց
Մկնիկը,
Պոչահարեց
Ձուկը:
Ձուկն ընկաւ
Կոտրւեց:
Լաց է լալիս
Պապիկը,
Լաց է լալիս
Տատիկը
Ու կըռկըռում
Հաւիկը.
—Մի լար, պապիկ,
Մի լար, տատիկ,
Նորից կածեմ
Ես մի ձուկ,
Ձուկ, ձուկ,
Ձուկուկն,
Էլ չի լինի
Ոսկեղէն:

59. Զուչիկը

Առաւօտը նոր էինք վեր կացել, ծառան յայտնեց, թէ գողերը մեր աքաղաղն ու հաւերը տարել են:

Վազեցինք տեսանք հաւանոցը դատարկ է:

Դուրս եկանք փողոց, զարպասի առաջ կանգնեցինք մեր փոքրիկ շան՝ Զուչիկի հետ: Յանկարծ Զուչիկը գետինը հոտոտեց, նայեց դէս ու դէն և վազեց: Մենք էլ ընկանք նրա յետևից: Զուչիկը կանգնեց մի դառն առաջ և բարձր-բարձր հաչեց: Մէկ էլ՝ դառն յետևից լսեցին մեր աքաղաղի ուրախ ծուղրուղուն և հաւերի կըչկըչոցը:

— Գոհանք, գոհանք, ուրախացանք մենք և կանչեցինք ծառային: Ծառան եկաւ, դուռը բացեց...Հաւերն ու աքաղաղը բանտից դուրս թռան: Զուչիկը պոչը դրօշակի պէս բարձր բռնած՝ հետևում էր նրանց:

Ինչո՞ւ են մարդիկ շուն պահում:
Էլ ի՞նչ գիտէք շների մասին:

Ա ա ա ծ.—Շունն իր տիրոջ վրա չի հաչիլ:

60. Լուսին

Լուսինն ելաւ էն սարից,
սարի բարձր կատարից,
շէկլիկ-մէկլիկ երեսով
փռեց գետնին լուսի ծով.—
—Ջան, այ լուսին,
շէկլիկ լուսին,
Ջան քո կլոր
շէկ երեսին:

Խաւարն իսկոյն չքացաւ
ու էլ գետնին չը կացաւ,
լուսնի լուսից հալածւած՝
խոր ձորերի մէջ ճնաց.—
—Ջան,այ լուսին,
Ջան, քո լուսին,
Ջան քո արծաթ
կամար ուսին:

Ե՞րբ է լուսին լինում:

Հ ա ն ե լ ո ւ կ.—Էն ինչն է՝ մեր կտերը մի կոտրած տեփուր է ընկած:

61. Չիաւորներ

Շէկլիկ Իսակը, Բկլիկ Սիսակը ու Բոբիկ Միսակը ձի-ձի էին խաղում։ Իսակը հեծել էր պապի ձեռնափայտը, Սիսակը մի թիու կոթ, իսկ Միսակը՝ մի երկար ձող։

— Ի՛, ի՛, հի՛, հի՛, հի՛... խրխնջում էր Իսակի քուռակը։

— Փը՛ռռռ. հը՛ռ, հը՛ռ, հը՛ռ... փռնչում էր Սիսակի ձին։

— Սը՛սսս, ձերմակ Ջան, սը՛սսս...փաղաքշում էր Միսակն իր վազանին։

— Մէկ, երկու, երեք՝—հէնց որ նշան արաւ Կարճիկ Յաչիկը, ձիաւորները միասին ասին.—

Ով ադաք, ադաք՝
նա հասնի քաղաք.
ով յետի, յետի՝
նրա ձին փէտի։

Աչին ու պռկի, քշեցին իրենց ձիաները...Ինչպէս էին վազում։

Էլ ինչ խաղեր գիտէք։

Հ ա ն ե լ ո ւ կ.—Գաւիկ տղան վազվում՝ մէջքի գօտին քաոսուն գազ։

62. Անձրեւ

— Էհ, մայրիկ, անձրեւ է գալիս,
էլ ինչպէս գնանք զբօսնելու։
— Սպասիր, բալիկս, էդ ոսկի է,
ոսկի, երկինքն է տալիս։
— Իսկի էլ ոսկի չէ... չենք կա-
րողանում խաղալ, ինչի է պէտք.
— Ինչի է պէ՞տք... կաց ասեմ։
բալիկս, ասեմ, իմացի.—
— Հացը դաշտումը ծլել է, ծաղ-
կել, ցօղուն արձակել, անձրեւ է
պէտք նրան, որ աճի։
Ծառերը ծաղկել, տերև են տւել,
անձրեւ կուզեն, որ չը չորանան։
Սար ու ձոր կանաչել, խոտերն
են աճել՝ անձրեւ է պէտք նրանց։
Առանց անձրեւի ոչ ոք կեանք
չունի, նա կեանք է նախշում,
նա կեանք է բախշում։

Ա. ռ ա ծ.—Վատ օրը կը լաւանայ, վատ մարդը չի լաւանայ։

63. Հերոսը

—Միգրան, ինչպէս եղաւ, որ դուն փեսդ կեայ։
—Զեռերս ապար չէին։
—Ինչ կար չեռիդ։
—Մի չեռիս փարար, մեւս չեռիս մրրակ։ Թէ չեռերս ապար կըլինէին, ես նրան կեայ կրնայի,—հպարտացաւ հերոս Միգրանը։

Ինչպիսի տղայ էր Միգրանը։

64. Բիւրեղ

Բիւրեղ, Բիւրեղ, բուբաստան,
մի քոյր ունեմ Հնդստան,
շիլա շապիկ կարող է,
մանր ուլունք շարող է։
Քոյրս գնաց բանջարի,
բանջար չեղաւ, խոտ եղաւ,
խոտի տակին ծիտ եղաւ։
Ծիտը թռաւ գերանին՝
կանաչ խոտը բերանին...
Աւետարան ուխտ գնաց,
Բիւրեղի հետ չուխտ գնաց։

Ինչ բոյսեր գիտէք։

Հ ա ն ե լ ո ւ կ.—Երկու ախպէր ուխտ գնացին՝
հէնց իմացայ չուխտ գնացին։

65. Ծիտիկների կռիվը

I

—Ծլե—վլե,
ծլե-վլե,
ծիտիկները հիւր են եկել
մեր պարտէզ,
Հիւր են եկել, հազար բարև
բերել մեզ։
—Ծլե-վլե,
ծլե-վլե,
ծլվլում են, թրովրում են
ծառից ծառ,
Թրովրում են, թռչկոտում
են անդադար։
—Ծիւ—ծիւ,
ծիւ—ծիւ...
Ծիւիկն ասաւ.—
—Էս թառն իմն է,
էս ծառն իմն է,
ես եմ տնկել ինձ համար։
—Չէ-չէ...
չէ-չէ...
Չիւիկն ասաւ.
—Ես եմ տնկել
ու հիւր եկել,
որ քէֆ անեմ էս ամառ։
—Ցեւ-ցեւ,
ցեւ-ցեւ...
Սևիկն ասաւ.—
—Գնա, կորի,
էս սալորի
տէրը ես եմ, դու ո՞վ ես։
—Տեւ-տեւ,
տեւ-տեւ,
Թևիկն ասաւ,—
—Ինչ ես եկել,
աչքդ տնկել
ու վնթվնթում քեզ ու քեզ։

II

Ծիւիկն ասաւ,
Չիւիկն ասաւ,
մի կողմից էլ
Սևիկն ասաւ.
Թևիկն ասաւ...
Ասին, ասին,
խիստ բարկացան,
իրար անցան։
Մէջերն ընկաւ կռիւը,
աշխարհ կալաւ ծիւ-ծիւը.
մէկմէկու գղեցին,
ու իրար կողք բզեցին,
ծառից իջան
կատուրը,
կորից ընկան տան դուռը,
փըռփըռացրին պոչ ու թև,
մէկ տակ իջան, մէկ վերև։
Ծիւ-ծիւ,
ճիւ-ճիւ...
ծլվլացին, թրովրացին,
մէկ էլ յանկարծ
ելան ձեռաց
բաժանուեցին, գնացին։
Ծիւիկն ելաւ սալորին՝
խէթ-խէթ նայեց բոլորին.
Չիւիկն ելաւ ծառի ճիւղ՝
դէս-դէն նայեց աներկիւղ.
իսկ Թևիկն ու Սևիկը
թռան, տեղից վերացան՝
մեր պարտիզից հեռացան։

Ո՞վ է տեսել ծիտիկների կռիվը։

66. Գառնուկ

Հայրս ինձ համար մի սև գառնուկ էր գնել։ Գեղեցիկ էր նա, դունչը սիրուն։ Մի զոյգ փոքրիկ եղջիւրներ ունէր, ես ամեն օր նրանց ճարպ էի քսում, որ փայլեն։

Ես այնքան սիրեցի այդ գառնուկին, որ պիշերները չէի ուզում բաժանուել նրանից։ Ամեն օր տանում էի արածացնելու։ Անունը դրել էի Էէյլի։ Նա վազում էր յետևիցս, լիզում էր ձեռներս ու դունչը դնում ծնկներիս վրա, երեսիս նայում։

Շաբաթը երկու անգամ սապնով լողացնում էի նրան։ Նրա եղջիւրները մեծանում էին և կամաց կամաց ծռւում։ Ես մտածում էի թէ նա ինչպէս մի օր դոչ դարձած պիտի կռւի ուրիշ դոչերի հետ ու յաղթի նրանց։

Ո՞վ է գառնուկ մեծացրել եւ ի՞նչպէս։

Ա ո ա ծ.—Աստծու պահած գառը՝ գայլը չի ուտի.

67. Նապաստակը

Նապաստակը տեսաւ աղւէսին ու մին էլ էնպէս գունդ ու կծիկ ինց է փախչում, ինց է փախչում... աղւէսն էլ նրա յետևից ինց է ձգւել, ինց է լարւել։

Աղւէսը տեսաւ, որ նապաստակին հասնողը չէ, ձայն տւեց.

—Ա՛յ ղպիկ, ա՛յ մոխրիկ, լաւն էն է կանգնես, ինձ չը չարչարես, միևնոյն է՝ կը հասնեմ քեզ։

—Ա՛յ ուստա աղւէս,—ասաւ նապաստակը,—հասնելդ ու չը հասնելդ չը գիտեմ, բայց լսեմ ու կանգնեմ՝ բաց աչքով էդ չես տեսնի։

Ո՞նչ արագավազ կենդանիները գիտէք։

Ա ո ա ծ.—Աղւէսի դունչը խաղողին չը հասաւ, ասաւ խակ է։

68. Ֆախարակ

Ֆլյվրար, ֆլյվրար ֆախարակ.
Ես հագր մանեմ. դու բարակ.
Ես մեղր ուտեմ. դու կարագ.
Ցար մանողին չալ շապիկ,
Իսկ մանողին ալ շապիկ.

Թվից ինչ են շինում:

69. Ճնճղուկն ու դեղձանիկները

—Ծիւ, ծիւ, ճիւ, ճիւ...ճնճղուկ էր, վանդակ չը տեսած ճնճղուկ:

Կանգնել էր ձողի ծայրին ու նայում էր վանդակին: Երկու թռչուն կային այնտեղ, դեղձանիկներ էին նրանք:

Ինչպես կծկւել, կպել էին իրար... կերակուր էլ ունէին:

—Ծիւ, ծիւ, ծիւ,—ճնճղուկն եկաւ, նստեց վանդակի վրա:

—Բարև, ազնիւ թռչուններ, ինչո՞ւ էք կծկւել: Այդ ի՞նչ լաւ կերակուր ունէք...

Դեղձանիկները վեր նայեցին.

—Մենք կուշտ ենք, կուզես եկ, կեր:

—Շնորհակալ եմ,—ծիծաղեց ճնճղուկը,—երբեք չէի ցանկանայ վանդակը մանել կաի համար:

1. Դեղձանիկներին ինչո՞ւ էին փակել վանդակում:
2. Ճնճղուկն ինչո՞ւ վանդակ չը մտաւ:

70. Հայրիկի պէս

Կառապան Օհանը ամեն առաւօտ լծում էր կառքը և ձիաներին տանում.—

—Գնանք, Թուչնիկ Ջան, գնանք, Բազիկ Ջան, գնանք փող աշխատենք, որ մեր Շողիկի, Գուրգէնի ու Կիկոսի համար հաց առնեմ, ձեզ համար էլ գարի:

Ճամբայ էր ու քշում դէպի փողոց:

Ձիաները զուրնները թափահարում էին, փռնչացնում ու վազում:

Շողիկը, Գուրգէնն ու Կիկոսը՝ հայրիկի գնալուց յետոյ, դուրս էին գալիս բակը ու կառք էին խաղում: Նրանց հետ էր լինում իրենց փոքրիկ շունը՝ Ցիրօն:

Գուրգէնը լծւում էր կառքին՝ փոքրիկ Կիկոսի հետ, իսկ Շողիկը մարակով քշում էր նրանց ու ասում հայրիկի պէս:

—Գնանք, Թուչնիկ Ջան, գնանք, Բազիկ Ջան, գնանք փող աշխատենք, որ մեր Շողիկի, Գուրգէնի ու Կիկոսի համար հաց առնեմ, ձեզ համար էլ գարի:

—Է՛, Շողիկ, լաւ կառապան չես,—ասում էր Գուրգէնը,—գնանք փող աշխատենք, որ մեր հայրիկի ու մայրիկի համար միրք առնենք:

—Չէ, Շողիկ, չէ, Գուրգէն,—ասում էր փոքրիկ Կիկոսը,—գնանք փող աշխատենք, որ մեր Ցիրօի համար միս առնենք:

Ո՛ր երեխայի ուզածն էր լաւ:

71. Մեր Սեւուկը

Մեր սև կատուին ճանաչում էր ամբողջ թաղը։ Կատուներ շատ կային մեր թաղում, բայց մեր Սեւուկը մի հատ էր։ Սև, բոլորովին սև, աչքերը դեղին, մազը թաւիշ, պոպոշն, ինքը սիրուն ու կլորիկ...

Երեկոյեան, երբ հայրս ծալապատիկ նստում էր ու կար անում։ Սեւուկը կամաց-կամաց մօտենում էր նրան և բարակ ու ցած ձայնով մլաւում։

—Մարիամ, հաց բեր, Սեւուկը քաղցած է,—ասում էր հայրս։

Սփռոցը բացւում էր, մենք նստում էինք նրա շուրջը, Սեւուկն էլ նստում էր հօրս ծնկանը։

— Ուտենք, կատու, Աստծու ուտածը,—ասում էր հայրս։

Ինչո՞ւ էին սիրում Սեւուկին։

72. Արեւ

Արև, արև, արեգակ,
աշխարհն առած թևիդ տակ,
ամբողջ տարին երկնքում
ման ես գալիս շարունակ։

73. Սիրուն թռչուններ...

Սիրուն թռչուններ,
Ինձնից մի վախեք,
Նստեցեք ծառին՝
Անուշ գեղգեղեք։

Թակարդ չեմ դնի
Դաշտում, պարտիզում,
Ազատ ապրեցեք,
Ձեր երգն եմ ուզում։

Ո՞վքեր են թակարդով թռչունները որսում և ինչո՞ւ։

Հանելուկ.—Մի կտոր փայտ ունեմ՝ սղոց չի տեսել,
Մի տոպրակ ալիւր ունեմ՝ ջաղաց չի տեսել,
Մի արշին աւլաս ունեմ՝ գործող չի տեսել։

74. Երբ է լինում

Դպրոցը մերկանում,
օրը կարճանում,
ցամին է խաղում,
անձրևը մաղում։
Սոյդ երբ է լինում։

Հանելուկ.—Ձորս եղբայը մի գլխարկ ունեն։

75. Սրամիտ Եւան

—Հայրիկ, տասը մատդ էնպէս համարիր, որ տասնըմէկ լինի,—ասաւ Եւան։

—Տասնըմէկ...էս բոպէիս.—մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթ, ութ...տասը, տասնըմէկ։

—Չեղաւ, չեղաւ, հայրիկ, ինձը թողիր,—նկատեց Եւան։

—Ապա ի՞նչպէս, Եւա։

—Մէյ ասեմ.—մէկ, երկու, երեք, չորս, հինգ, վեց, եօթ, ութ, ինձը, տասը։ Տաան էր, չէ՞։

—Այո՛, բայց ոչ տասնըմէկը։

—Սպասիր է, ասեմ. հիմա յետ համարենք.—տասը, ինձը, ութ, եօթ վեց։ Էս վեց, հայրիկ, էս ձեռքս էլ հինգ մատ ունի, վեցին աւելացնենք հինգ՝ կը լինի տասնըմէկ։ Եղաւ, հայրիկ,—ասաւ Եւան ու ծիծաղելով դուրս վազեց։

Դուք ի՞նչ գիտէք այս խաղի նման։

Առած.—Պատիկ է ու չսարկ է։

76. Շաւարշի վարպետը

Շաւարշը դերձակի աշակերտ էր։ Երեք տարուց յետոյ հայրը եկաւ քաղաք՝ որդուն տեսնելու։

—Ի՞նչ ես սովորել, այ որդի,—հարցրեց հայրը։

—Օ՛, հայրիկ, էլ մի հարցնի, արհեստի կէսը սովորել եմ, արդէն գիտեմ տեղը թելել, ճուտմ է, որ կարելը սովորեմ,—պատասխանեց Շաւարշը։

—Չէ, Շաւարշ, էլ չեմ կարող սպասել, ես մեղք եմ, օգնական չունեմ, արի տանեմ կօշկակարի տամ, կօշիկ կարել սովորի։

Միւս օրը Շաւարշը կօշկակարի աշակերտ էր։

Նա ուշադրութեամբ հետեւում էր վարպետի բոլոր գործերին և տեսնում էր, որ միշտ մինոյն բանն է անում նա։

Մի շաբաթից յետոյ Շաւարշն ասաւ հօրը։

—Հայրիկ, ես արդէն վարպետ եմ, արդէն գիտեմ կօշիկ կարելու համար ինչ պէտք է իմանալ.—Պէտք է ոտքի չափը առնել, կաշին թրջել, կաղապարի վրա քաշել, բզով ծակել, մեխ խփել և կօշիկը արդէն պատրաստ է...

—Ապրես, Շաւարշ ջան, ինչ լաւ բան է, ինձ էլ սովորեցրիր քո վարպետութիւնը,—ասաւ հայրը։

Ինչպէս տղայ էր Շաւարշը։

77. Ծիտիկն ու մուկիկը

Ծիտիկն ու մուկիկը ախպերացան։ Գետի ափին բուն շինեցին, մտան մէջը։

Մի օր ծիտը գնաց քուջուջ անելու, յետ եկաւ, տեսաւ մուկիկը մեռել է։ Ծնկանը զարկեց, հօթը ճամբի մէջտեղը նստեց, հողը փորեց, տաւ գլխին ու ասաւ.—

—Վայ, ախպէր ջան, վայ։
Ջէնի վրա լորիկն եկաւ.
—Ծիտիկ-միտիկ, չալ-փետուրիկ,
հողն ինչո՞ւ ես տալիս գլխիդ։
—Թաո՛ւ, թաո՛ւ,—ասաւ ծիտը,—
ես որ չը տամ, ո՞վ տայ հապա։
Մուկիկի պէս ախպէր մեռաւ,
աշխարհքն էսպէս ճնաց անտէր,
ես որ հողը տամ իմ գլխին
մեծ բան է...

Հանելուկ.—Ին ինչն է—չորս ոտը հողին, կրկուսը կողին։

78. Փայտփորը *)

Ահա եղևնին
և վրան փայտփոր.
Նա անկոչ հիւր է.
ծառին ամեն օր
կտցով է տալիս,
պտոյտ է գալիս։
Մի բեհլի բզեզ,
կամ մի բան էսպէս՝
կտցին է գալիս,
բկին է տալիս։

Փայտփորը իրեպէսի թռչուն է։

*) Ծառածակիկ-ծառակուտակուտ։

79. Աներևը

Դեղնած փերև է. ծառից է ընկել, խոսին ձ պրկել, ուրի փակ չգել։

Սիլէր վերևն է թև չունի թռչի. իր ծառին կպչի, ուրի փակ ընկած անհնար պիտ կորչի։

Ե՞րբ են դեղնում տերևները։

Ա ա ա ծ.—Ծառի տերևը իր տակը կը կաթի։

80. Քաղցածը

—Վայ, քոռանայ Սահակի մէրը, կերաւ մի դաստա հաց, մի եզան պուխ, մի մաթրաթ մածուն, քաղցած գնաց նախիրը...

Վայ, Չանս դուրս գայ քեզ համար, Սահակ Չան...

81. Աշխատանք

Մենք, երեխէք, օրերով, մէջքով աղիւս կրեցինք. մեր կոշտացած, ձեռքերով պատ ու պատնէշ շարեցինք։

Մենք էլ կացնով, երեխէք, ձող ու գերան կտրեցինք ու ձեզ համար ապահով խրճիթ ու տուն շինեցինք։

Մենք էլ դաշտը արօրով ակօս-ակօս վարեցինք, ոսկի ցորեն ու գարի բուռը-բուռը ցանեցինք։

Եկէք դուք էլ, երեխէք, աշխատանքը սիրեցէք, ու ճակատի քրտինքով ձեր ապրուստը ճարեցէք։

Ա ա ա ծ.—Ով աշխատի՝ նա կուտի։

82. Որբ գոճիները

Ցուրտ էր։ Ճուխին, Տուխին ու Պնչօն, որբ գոճիները, պառկել էին կողք-կողքի աւած ու քնել։

—Վախ, վախ, վախ...էս ինչ ցուրտ է,—գարմնեց Ճուխին, եկաւ մտաւ Տուխինի ու Պնչօի արանքը, տաքացաւ ու քնեց։

—Վախ, վախ, վախ...էս ինչ ցուրտ է,—գարմնեց Տուխին, եկաւ մտաւ Ճուխինի ու Պնչօի արանքը, տաքացաւ ու քնեց։

—Վախ, վախ, վախ... էս ինչ ցուրտ է,—գարմնեց Պնչօն, գնաց մտաւ Ճուխինի ու Տուխինի արանքը, տաքացաւ ու քնեց։

Եւ այսպէս խեղճ գոճիները ցրտից հանգիստ քուն չունէին. գարմնում էին շարունակ մէկ-մէկու արանքը մտնում։

Տանտէրը տեսաւ, խղճաց և ծածկեց նրանց։

Գոճիները տաքացան ու մուշ-մուշ քնեցին։

Ի՞նչ օգուտ են տալիս խոզերը։

Հանելուկ.—Պապս պառկել է, քառասուն կարպետը վրան, էլի ասում է՝ մրսում եմ։

83. Խոզը

— Խոզուկ, որտեղ էիր։

—Մանուկ աղենց բակում։

—Ի՞նչ կար, ի՞նչ չը կար։

—Էհ, նա էլ մի տեղ չէր. ոչ կարգ կար, ոչ կանոն։ Ամեն ինչ մաքուր, իստակ, իւղ թափէիր՝ կը հաւաքւէր։ Մինչև անգամ՝ աղբանոց էլ չը կար, քանդւած էնպէս բակը... Ա՛յ ինչ եմ ասել կամուրջի տակը...

Խոզին ինչու Մանուկ աղենց բակը դուր չեկաւ։
Ինչու է դուր գալիս կամուրջի տակը

Ա ա ա ծ.—Էշն ինչ պիտէ նուշն ինչ է։

84. Հոգսի աղէսը

Աղէսը կախաւ էր բռնել. յանկարծ գնաւ մի մուկ. սած դրեց կախարը ու ընկաւ մկան ետևից։ կախարը թռաւ, մուկը մրաւ իր բունը։ Աղէ- ար մնաց բերանը բաց.

Աղէսն ինչպիսի կենդանի է։

Ա ռ ա ջ.—Գայլի անունն է ելել, աղէսն աշխարհ քանդեց։

85. Քեզ էլ չի վնաս...

ա.

Լինում է չի լինում մի Խաթուն-Կատու է լինում և մի Էձիկ-Պէձիկ է լինում։ Մի օր սրանք փախչում են տանից ու անտառում պատահում են Արջիկ-Կարճիկին։

– Խաթուն-Կատու, Էձիկ-Պէձիկ, ո՞ւր էք գնում,—հարցնում է Արջիկ-Կարճիկը։

—Պապի, մենք գնում ենք աշխարհ տեսնելու, չե՞ս գայ մեզ հետ,— վախվխելով պատասխանում են Խաթուն-Կատուն ու Էձիկ-Պէձիկը։

Արջիկ-Կարճիկը մտածում է, մտածում ու ասում.—

—Կը գամ, չը գամ ի՞նչ անեմ, անտառի խորքում թաթս լիզե- լով հոգիս դուրս եկաւ։ Գալը՝ գամ... բայց ի՞նչպէս տպրենք։

—Դու էլ բան ես ասում, Արջիկ-Պապիկ, քաղաքից քաղաք ման կը գանք, փողոցները կը շրջենք ու մարդկանց կուրախացնենք։

—Ի՞նչպէս կուրախացնենք,—հարցնում է Արջիկ-Կարճիկը։

—Արջիկ-Պապիկ, դու սաղ կածես, Խաթուն-Կատուն դափ կը խփի, ես էլ պար կը գամ,— պատասխանում է Էձիկ-Պէձիկը։

– Էհ, լաւ էք ասում, գնանք, մարդկանց ուրախացնենք,—ասում է Արջիկ-Կարճիկը։

Ու երեքով ճամփա են ընկնում գնում։

բ.

Գնում են, գնում, հասնում մի քաղաք։ Արջի համար մի սաղ են առնում, կատուի համար մի դափ, գալիս են ու քաղաքի հրապա- րակում կանգնում։ Արջիկ-Կարճիկը սաղն է լարում, Խաթուն-Կա- տուն դափը զլում, Էձիկ-Էձիկի են տալիս, նւագում են ու երգում։—

—Ծընգըլ-մընգըլ, սաղ կածենք, Դիփպի-դաւուր, դափ կանենք,
Դէ դափ տուէք, դափ տո՛ւ դու, Մեր էձիկին պար կածենք...

Էձիկ-Պէձիկը կանգնում է յետի ոտների վրա, վիզը ձգում է, մէրուքը ցցում, շորոր-մորոր պար է գալիս լեզուին է տալիս մկմկում, ոտին է տալիս՝ անկանկում, ծուլի-ծուլի վեր թռչում, երկու թաթը դէմ անում, որին հասնում՝ էսպէս ասում.—

—Արջիկ պապին տանձ տուէք, Խաթուն-կատուին դանձ տուէք,
Երգիչներիս հաց տուէք, Ձեր շնորհքը շանց տուէք...

Մարդիկ ծիծաղից թուլանում են, որը տանձ է տալիս, որը գանձ՝ մի կոպէկ, երկու կոպէկ...էսպէս նրանք շրջում են փողոցէ փողոց, բակից բակ։ Ուրախ էին և կուշտ, գրպաններումն էլ փող ունէին։ Արջիկ-Կարճիկը դառնում է նրանց գանձապահը։

գ.

Անցնում է մի աւ ժամանակ։ Արջը տեսնում է, որ շատ փող է հաւաքւել, միտքը փոխում է։—էլ ինչ բաժին տամ ընկերներիս, ասում է ինքն իրան,—էս փողով հազիւ ես կապրեմ, նրանք փողն ի՞նչ են անում։ Ու մի օր էլ ասում է ընկերներին.—

—Ես ման գալուց յոգնեցի, ինձ հանգիստ թողէք, գնացէք ձեր բանին...

—Դէ փողը բեր կիսենք,—ասում են ընկերները։

—Ի՞նչ փող,—գայրանում է արջը ու աստմները ցոյց տալիս...

—Ա՛մօ՛թ քեզ, Արջիկ-Կարճիկ, համ տանձը կերար, համ գանձը... էդ փողը քեզ էլ չի մնայ,—ասում են ու փախչում։ Խաթուն-Կա- տուն գնում է տուն՝ մուկ որսալու, Էձիկ-Պէձիկը՝ դաշտ արածելու։

Արջն էս փողերով քէֆ է անում մի օր, երկու օր, մէկ էլ տես- նում է, որ էլ փող չը կայ։ Նա էլ գնում է անտառը, կողքի վրա ընկ- նում ու նորից թաթը լիզում։ Իր արած վատութիւնը ճնում է իրան։

Ինչո՞ւ երկար չը տեւեց սրանց ընկերութիւնը։

86. Խորամանկ աղուէսը

Լինում է չի լինում մի աղվես։ Մի օր էս աղուէսը տեսնում է, որ գետի ափին մի հարս լացք է անում։ Ծածուկ մօտենում է, որ նրա պաշարը գողանայ, տանի անուշ անի։ Մօտենում է, հարսի կապոցը գողանում է ու փախչում։

Գնում է, մի ծառի տակ կապոցը բաց է անում և ինչ տեսնի, փայլուն ոսկիներ... Աղուէսը ուրախանում է, ոսկիները կապում է պոչին, վեր է թռչում, պոչն է պատում ու խաղ կանչում.—

—Աման, ամա՛ն, ա՛յ աման,
ոսկի գաւազ ու բերի
ով կայ, ով կայ ինձ նման,
իմ պոչիցը քաշ արի։
տեսէք, տեսէք ինչ արի,
Դէ, պոչիկ ջան, գնգռնգա,
ես գնացի պաշարի,
թող հարսն էնտեղ թնգթնգայ...

Աղուէսն էսպէս առաջ, ետ, խաղ է անում պոչի հետ։ Մէկ էլ մի գայլ մոտի հետ, կուճին անմազ, վիզը փէշ, գալիս է ու ասում.—

Ա՛յ աղուէս, ով է տուել ոսկին քեզ։ Աղուէսը պատասխանում է.—

—Գելիկ-փելիկ, գել բիձա,
Գայլն ասում է.—
լիճը ուեց ինձ ընծայ։
—Որ էդպէս է,
Կուզես, գնանք, գել բիձա,
այ աղուէս,
ասեմ, քեզ էլ ընծայ տայ...
հեծի վրէս, տանեմ քեզ։

Խորամանկ աղուէսը հեծնում է գայլին, ու քշում դէպի լիճը։ Ճամփին խրատում է թէ՝ պոչդ կը գնես ջրի մէջ, մինչև առաւօտ կսպասես, ես կը գամ, պոչդ կը հանենք ջրից ոսկիներով զարդարուած։

Այսպէս հեծած գայլ բիձին՝ գալիս հասնում են լճին։ Գայլը կըկըզում է ջրում ու պոչը ջրի մէջ գնում։ Աղուէսը թողնում է, գնում։

Մի ցուրտ օր էր յունուարի,
լիճը կպել էր պոչից։
գիշերն եղաւ մի տարի...
Օրը բացուեց, լուսացաւ,
ջուրը սառեց, հուպ եկաւ,
ուստէն քնից վեր կացաւ,
գայլի պոչը պինդ կպաւ...
եկաւ, ասաւ գայլ-բիձին,
երկինք, գետինք ճկճկաց,
որ կպել էր սառուցին.—
գայլը ցրտից ծռմռնգաց։
—Դէ, կռնճկռնճա, կռնճկռնճա,
Տեսաւ ինքը կը սառչի,
խելքի պուտուկ, գել բիձա,
պոչը քաշեց, որ պախչի։..
ով է լսել իր օրում,
բայց որտեղից... էն լճից...
ոսկի ման գան ջրերում...

87. Աթօն ու Թաթօն

Աղքատ է Աթօն, աղքատ է Թաթօն։
Աթօն ունի մի տուն երեխէք, Թաթօն ունի մի տուն երեխէք։
Կաթն են ուզում Աթօի տանը, կաթն են ուզում Թաթօի տանը։
Կաթն են ուզում՝ կաթ չի տալիս Աթօի կովը. կաթն են ուզում՝ կաթ չի տալիս Թաթօի կովը։

— Ինչո՞ւ կաթ չեն տալիս կովերը։

— Կեր չեն ուտում։

— Ինչո՞ւ կեր չեն ուտում։

—Խոտ չը կայ։

Լալիս է Աթօն, լալիս է Թաթօն։
Լալիս է Աթօն ու ասում.—
—Լա՛ւ, որ գնամ խոտ հնձեմ, բա ինչո՞վ բերեմ. սայլ չունեմ, ձի չունեմ, մենակ մի հատ ունեմ։
Լալիս է Թաթօն ու ասում.
—Լա՛ւ, որ գնամ խոտ հնձեմ, բա ինչո՞վ բերեմ, սայլ չունեմ, ձի չունեմ, մենակ մի կատու ունեմ։

—Է՛, ինչ ուզում է լինի,—ասում է Աթօն,—լծեմ հատս՝ գնամ խոտի, խոտը բերեմ՝ կովս ուտի։
Լծեց հատը, գնաց խոտի, որ խոտ բերի կովը ուտի։
—Է՛հ, ինչ ուզում է լինի, ասում է Թաթօն, լծեմ կատուս՝ գնամ խոտի, խոտը բերեմ՝ կովս ուտի։
Լծեց կատուն, գնաց խոտի, որ խոտ բերի, կովը ուտի։

Գնում է Աթօն՝ շը՛խկ-թը՛խկ...
Գնում է Թաթօն՝ շը՛խկ-թը՛խկ...

—Ո՞ւր ես գնում, Աթօ,—հարցնում է Թաթօն.
—Խոտի...
—Ինչքի՞ղ է պէտք խոտը։
—Կովս ուտի...
—Ինչքի՞ղ է պէտք կովը։
—Կաթը տայ։
—Ինչքի՞ղ է պէտք կաթը։
—Երեխէքս ուտեն։
—Է՛հ, հատով ինչքա՞ն խոտ ես բերելու, Աթօ։
—Ինչքան բերի-բերի, Թաթօ։
—Ես էլ եմ գալիս խոտի։

Գնում է Աթօն՝ շըխկ-թըխկ…
Գնում է Թաթօն՝ շըխկ-թըխկ…

Գնում են, գնում, հասնում խոտատեղ: Խոտը հնձում են, հաւաքում, գէզ են գնում ու քիչ-քիչ կրում են տուն Աթօն իր հաւով, Թաթօն իր կաուով: Կրում են ու տալիս իրենց կովերին:

Որ տալիս են փաթիլ-փաթիլ, կաթն են կթում կաթիլ-կաթիլ…
Որ տալիս են խոխո-խոխո՝ կաթն են կթում կովկիթ-կովկիթ…

Ինչպիսի մարդիկ էին Աթօն ու Թաթօն

Ա. ո ա ծ.—Գլուխց խուփը, գոտ պուտուկը:

---

88. Ձորս եղանակ

Թէ գարուն է նաշ-նաշխուն,
Նա ինչքա՞ր է մեզ բաշխում:
—Ծիլ ու ծաղիկ, կանաչ խոտ,
ալ ու ալեան վարդ շաղոտ:
Թէ ամառ է, շոգ ամառ,
ինչ է բերում մեզ համար:
Ցորեն, գարի ու հաճար,
ամեն հոգսի դեղ ու ճար:
Թէ աշունն է պտղաբեր,
ինչ է բերում մեզ նէյեր:
—Նուռ, սերկևիլ, տանձ, խնձոր,
դեղձ ու խաղող մեղրածոր:
Թէ ձմեռ է ցրտաշունչ,
ինչ է թափում լուռ ու՝ մունջ,
Փաթիլ, փաթիլ փափուկ ձիւն՝—
արծաթի պէս պապղունն:

1. Տարին քանի եղանակ, քանի ամիս ունի:

2. Որ եղանակն ու որ ամիսն է ձեզ դուր գալիս:

Ա. ո ա ծ,—կը գայ ...արին՝ հետը բարին:

ՎԵՐՋ

Ռեսպուբլիկական Գրադարան
ՀԱՍՀ-ի ԿԱ
Ա. Ըն. Ա. Մանուկյան
Ա. ՍՍՌՄ-ի ՀԱԿ

ՑԱՆԿ

I.

Ձհռաղիը այբբենարան . . . . . 3—28
Տպագիր վարժութիւններ . . . . . 29—38
Այբուբեն 39
Մեծատառ այբուբեն 40

II. ՋՄԵՌ

	Երես		Երես
1. *Մեր դպրոցը (ոտ.)	41	12. *Անուշ մայրիկը	46
2. *կաչաղակը	»	13. Ծիտ (Ադ…)	»
3. *Արշալոյսը (ոտ.)	»	14. Ո՞ւր գնամ (Ժողովրդ.)	»
4. *Բարի նապիկը	42	15. Տիկնի պսակ (մանկ. խաղ.) . .	47
5. *Առաւօտ (ոտ.)	»	16. *Ե՞ս… (առակ)	48
6. *Ձմեռ	»	17. Ինչ եմ ուզում (Ոտ.) Աշակերտ.	49
7. Ե՞րբ է լինում (ոտ.)	43	18. *Մուկիկը (ոտ.)	»
8. * Վահանի ձիերը	»	19. *Կան պալատիկը. հէքեաթ . .	50
9. *Մարգօն	44	20. *Արծիւկը	52
10. *Ձմեռ	»	21. Հովանոցի տակ	»
11. *Տատիկը աղէսը (ոտ.) . . .	45		

III ԳԱՐՈՒՆ

22. Գարնանը (ոտ.) Ցավհ. Թուժ. .	53	34. *Ինչն է լաւը	57
23. *Ձագուկները	»	35. *Վարսիկի կատուները	58
24 Ծիտիկի (օրօրը)	»	36. *կատու (ոտ.)	58
25. *Ե՞րբ է լինում (ոտ.)	54	37. *Կուկուլիկու (Ժող.)	»
26. *Աբագիներ	»	38. Սեւ կատուն. Էջ	59
27. Լաչ-լաչօ (Ժող.) Գ. Սրուանձտեան	55	39. *Բոյր ու եղբայր (ոտ.) . . .	»
28. *Մեղուն ու թիթեռը	»	40. *Մժեղ	60
29. *Մեղու (ոտ.)	»	41. *Ծաղիկնեը (ոտ.)	»
30. *Նաղաստաակներ. Պ. Պուշման .	56	42. *Գոչատ հաւը (Ժող.)	»
31. *Փնջիկ կովը (ոտ.)	»	43. Ծաի հարսնիք (ատան.) Դ. Դեմիրճեան	61
32. Ծովն ու Ջուրը	57	44. *Էն ով է (Ժող)	»
33. *Մայիս (ոտ.)	»		

Ծանօթ.—1) Աստղանիշ յօդուածներն ու ոտանաւորները խմբագրել և կամ փոխադրել են գիրք կազմողները:
2) Շաղատառ վերնագիր կրող յօդուածները ձեռագիր են՝ արտագրութեան համար:

IV. ԱՄԱՌ

	Էջ
45. *Երբ է լինում (առ.)	62
46. *Նանի հաւերը	»
47. *Սուլթան աքլորը	63
48. *Ծիտիկ (առ.)	»
49. Ախբան Հուռին. (ժող.) Յավ. Թում.	64
50. *Ո՛չ ոք (ժող.)	»
51. Փխսիկի գանգատը (առ.) Յավ. Թում.	65
52. *Փեսի բաժինը (առ.)	66
53. Ծիծեռնակ. Դոգոխեանի	»
54. Ջուխտ ու կենա- (Հատ.)	»
55. Քնած են. Սիմակի	67
56. *Մեր վառիկը (առ.)	»
57. *Մայրը	68
58. Ոսկի ձուիկ	»
59. Ջուչիկը Ա. Իսահակեանի	69
60. *Լուսին (առ.)	»
61. *Չիաւորնիկ	70
62. *Անձրև	»
63. *Հերոսը	71
64. *Բիւրեղ	»
65. *Ծիտիկնիկի կռիւը	72
66. Գառնուկ. Շիրվանզադէ	73
67. *Նապաստակը	»
68. Ճախարակ (առ.) Յար. Թում.	74
69. Ընձգուկն ու գիզճանիկը Վ. Փափազեանի	»
70. *Հայրիկի պէս	75
71. Մեր սիուկը. Լէօ	76
72. *Արև	»
73. Սիրուն թռչուննիկ	»

V. ԱՇՈՒՆ

	Էջ
74. *Ե՞րբ է լինում	77
75. Սրամիտ Եւան Նար.-Դաս	»
76. Շնաբարշը վարպետ	78
77. Ծիտիկն ու մուկիկը Յավ. Թում.	79
78. *Փայտիրը (առ.)	»
79. *Տերեւ	80
80. *Բաղցածը (ժող.)	»
81. *Աչխատանք	»
82. *Որը գոհինիկ	81
83. *Խոզը	»
84. *Հազար աղուէսը	82
85. *Քեզ էլ չի մնայ (հէքեաթ)	»
86. *Խորամանկ աղուէսը (հէքեաթ)	84
87. *Աքօն ու Թաքօն (հէքեաթ)	85
88. *Ձորս եղանակ (առ.)	86

VI. ՀԱՆԵԼՈՒԿՆԵՐԻ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔԸ

	Էջ
1. Մեղրահաց	34
2. Տխիլ (ակողին)	35
3. Դղում	»
4. Մուկն ու իր բոլնը	42
5. Մաղ	»
6. Գլխարկը	44
7. Գդալ	46
8. Գուլպայ գործելու ձողիկը	»
9. Ծուխ	52
10. Վազող ջուրը	53
11. Ձկնորս ու ձուկ	53
12. Ծուխն ու կրակը	54
13. Ջուր	59
14. Ջու	67
15. Լուսին	69
16. Ճախարակի վիլան	70
17. Մկրատ	71
18. Փշատ	76
19. Սեղան	77
20. Ձի ու ձիաւոր	79
21. Կաղամբ	81

Ծանօթ.—Ներկայիս դպրոցում, 1915—16 ուս. թւին տեղի ունեցած Թիֆ. ծխ. դպրոցներում հայոց լեզու աւանդող ուսուցիչ-ուսուցչուհիների ժողովներում ընդունած դասագրքերին վերաբերող որոշումների համեմատ՝ աշխատել ենք բարեփոխել դրքիս երրորդ տպագրութիւնն ևս՝ ի միջի այլոց և հետեւեալ կերպով.—**Նախ**՝ այս տպագրութիւնից հանել ենք այն յօդուածները, որոնք նկատել ենք մանուկների համար անհետաքրքիր ու անարժէք և փոխարէնը տեղ ենք տւել աւելի իմաստալից յօդուածների՝ Հովանոցի տակ, Շաւարշը վարպետ, Ծիտիկների կռիւը և այլն. **Երկրորդ**՝ տեղ տալով մանկական ոտանաւորների, աւելացրել ենք դուս մանկական խաղեր ևս՝ Տիկնի պատկ, Ջուխտ ու կենա, Հայրիկի պէս և այլն. և **Երրորդ**՝ աւելի կանոնաւորելով յօդուածների ներքին դասաւորութիւնը՝ ծանօթից անծանօթ, մօտիկից հեռուն՝ հարստացրել ենք երկու նոր հէքեաթով՝ Քեզ էլ չի մնայ, Խորամանկ աղուէսը։ Այս ամենի համար դասագրքին աւելացրել ենք 8 նոր էջ։

Կազմող Եր

H A PM 4-30

Ընտրած է Հայոց գրերի գիտի 1500-ամեակի եւ տպագրութեան 400-ամեակի տարեդարձին

Մի խումբ ուսուցիչների կազմած դասագրքերից բարեվոխած տպագրութեամբ լույս են տեսել

I

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ, *Հայոց լեզվի Ա. տարւայ նոր դասագիրքը պատկեր ընթերցարան, արտագրութեան ձեռագիր օրինակներով* 30 *կ.*
(Գտնւում «ՆՈՐ-ԿԵԱՆՔ» գրավաճառանոցում.)

II

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ, *Հայոց լեզվի Բ. տարւայ նոր դասագիրք, պատկերազարդ ընթերցարան, ուղղագրական ձեռագիր օրինակներով և իրաքննական պատկերներով . . . . 45 կ.*

III

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ, *Հայոց լեզվի Գ. տարւայ նոր դասագիրք, ուղղագրական ձեռագիր օրինակներ, շարադրութեան պատկերներ, փոխադրութեան նիւթեր և բառարան, (Հրատարակել է ուսուցիչների մի նոր խմբակցութիւն) . . . . . 60 կ.*

ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՀԱՅՐԵՆԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ, *Գ. տարւոյ, ծննդավայր, մերձաւոր բնագիտութիւն և հողվածք . . . . . 35 կ.*
(Գտնւում «ԳԻՐ» գրավաճառանոցում)

Գ Ի Ն Ն Լ՝ 30 ԿՈՊ.

ՀԵՏՋՀԵՏԷ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԵՆ

1) *«ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԻ» չորրորդ տարին*
(Գրքի ամբողջ նիւթը նորութիւն է, բազմաթիւ նկարներով, ուղղագրական ձեռագիր օրինակներով, շարադրական մշակուած նիւթերով, ճոխ բառարանով և հայ գրողների նկարներով ու կենսագրականներով)
2) *Հայրենագիտութիւն՝ «Գ» տարւոյ պատմական մասը.*
3) *ԳԵՂԱԳԻՐ ուղղագրութեան ձեռագիր պատկերազարդ օրինակներ, երկու մասով.*
4) *Հայրենագիտութեան դասագիրք, Գ. ա. Երևանի նահանգի, և*
5) *Հայրենագիտութեան դասագիրք, Գ. ա. Գանձակի նահանգի։*

2013
4052

00809007N
ՀՀ ԿԳՄՍ գրադարան
ՀՀ ԿԳՄՍ գրադարան

HL Apm
4-301a